

Network Governance Model in the Thought of Grand Ayatollah Khamenei Using the Method of Thematic Analysis

Omid Tahernezhad

Ph.D Student, Department of Cultural Policy, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

omid.tahernezhad@iau.ac.ir

 0009-0004-7576-7352

Shahla Sohrabi

Associate Professor, Department of Public Administration, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding author).

modiran77@gmail.com

 0000-0002-0840-8823

Gholamreza Salimi

Assistant Professor, Department of Strategic Management, Faculty of Strategic Management, National Defense University, Tehran, Iran.

gh.salimi82@gmail.com

 0000-0002-5793-8468

Abbasali Ghaiyoomi

Associate Professor, Department of Cultural and Media management, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Ghaiyoomi@iau.ac.ir

 0000-0003-4764-7461

Abstract

Network governance is the result of interactions between different actors in the field of governance. The purpose of this research is to present a model of network governance from the perspective of Ayatollah Khamenei. The research method is qualitative with an inductive approach. Content analysis was used to analyze the data. In order to extract basic themes, overarching themes, and organizing themes of all of Ayatollah Khamenei's statements, from the beginning of his presidency in the period from June 15, 1368 to the end of September 14, 1403, a total of 1, 991 of his speeches and statements over the past 36 years were examined. The findings from content analysis included 1, 306 basic themes, 48 organizing themes, and 5 overarching themes. The results indicate that the network governance model from the perspective of the Supreme Leader has 5 main dimensions, including "prerequisites and context for the formation of network governance", "stages and process of network governance", "levels of network governance", "structures of network governance", and "factors for strengthening and stabilizing network governance".

Keywords: Governance, Network Governance, Ayatollah Khamenei, Content Analysis.

Extended abstract

Introduction

The present era, characterized by information technology, social networks, the Internet, and changes in communication methods, has brought about many changes in our lives, which have significant effects on the process of governance and management. With the growth of various dimensions of society and the emergence of various types of technology, as well as the spread of emerging problems and challenges in the administration of social affairs, countries have been forced to make changes in their governance methods. The complexity of today's societies is such that governments alone cannot respond to its complex issues, and the necessity of public participation and other civil society institutions is clearly evident; in such circumstances, network governance, which is one of the types of governance, becomes relevant. Network governance refers to a method of public affairs and policymaking in which a group of governmental and non-governmental actors, such as private companies, non-governmental organizations, pressure groups, and citizens cooperate and interact with each other in a network of formal or informal relationships to solve public problems, create public value, and provide public services. On the other hand, the process of realizing the Islamic Revolution is in the stage of forming an Islamic state. The government does not mean a cabinet; Rather, it includes the set of government agents; that is, all the people, which is necessary for the practical implementation of the Islamic government and the realization of its goals; therefore, paying attention to network governance as a tool for operationalizing the Islamic government, using the collective participation of various social groups, will have special and strategic importance. In the macro policies of the Islamic Republic of Iran, including Article 26 of the Constitution, the presence of various social groups, such as parties and organizations, in various social fields has been emphasized; also, Article 19 of the country's cultural policy principles, which refers to expanding the scope of people's participation and stewardship in various matters, and also Chapter Two of the country's cultural engineering plan, which includes the foundations, values, and principles, which refers to "people's cooperation and participation." Therefore, network governance is an efficient tool for governing society with the help of various social organizations to respond to the real needs of society. Through network governance, the dense and potential material and spiritual capacities within the society can be brought to the field and used

to solve society's problems. Despite extensive research on network governance and the thoughts of the Supreme Leader, a systematic model derived from his perspective has not yet been presented, and this is an important gap that this study seeks to fill.

Objective

This research seeks to present a network governance model in the thought of Ayatollah Khamenei. The main objective of this research is to explain the dimensions and characteristics of the network governance model in the thought of the Supreme Leader, and the secondary objectives include: the foundations and contexts of formation, stages and processes, levels and structures, and factors and components of strengthening and stabilizing the network governance model from his perspective.

Methodology

This research was conducted qualitatively with an inductive approach using the "content analysis" method and uses the interpretive paradigm.

The research data was collected from the statements and speeches of Ayatollah Khamenei. The scope of the research in the present study is all the statements of the Leader of the Islamic Revolution of Iran, from the beginning of his presidency, that is, from June 15, 1989 to September 31, 1984, which includes 1991 of his speeches and statements. The statistical population includes the statements of the Supreme Leader in the fields of governance, cooperation, jihadi management, participation, and synergy, and the samples were selected purposefully. For purposive sampling, the keywords "solidarity", "synergy", "empathy", "coordination", "participation", "cooperation", "governance" and "jihadi management" were used to search the text of the statements, and a purposive non-random sampling of 285 texts was conducted. Data analysis was conducted in six systematic stages: familiarization with the data, creation of initial codes, search and identification of themes, drawing thematic network, analyzing thematic network, merging and re-integrating the text, and preparing the final report.

Results

The results of the content analysis conducted in six steps on 285 texts and the extraction of 1306 basic themes, 48 organizing themes, and 5 main overarching themes were categorized as follows:

1. Prerequisites and context of formation: Includes three key categories:
 - a) actors and role-players (people, officials, enemies, various institutions, media, elites),
 - b) mutual relationships between role-players (two-way relationship between people and the government, mutual relationship between officials with each other, mutual relationship between countries),
 - c) key components (common goals, social capital, popular mobilization)
2. Stages and process of network governance: Includes a seven-stage cycle: identifying problems, participation and solidarity, policymaking, policy implementation, policy facilitation and

adjustment, monitoring and evaluation, and network expansion and development.

3. Network governance levels: Includes three main levels: a) human levels (individual, group), b) geographical levels (local, national, international), c) conceptual levels (cultural, political, military, industrial, social, economic, security, scientific)
4. Network governance structures: Includes six main and essential elements: institutional structures, information structures, network structures, educational and empowerment structures, participatory structures, and monitoring and evaluation structures.
5. Strengthening and stabilizing factors: Includes ten important and key factors: trust, support from different groups, development of network relationships, accountability of the governance system, national solidarity, national determination, participation in international governance, integrity and empathy, jihadi management, and overcoming challenges.

Conclusion

This research presented a model of network governance and identified its key components in the thought of Ayatollah Khamenei and attempted to present a model for network governance based on his statements. Considering the stages of the research and the findings of the research, which were extracted from the text of his statements on network governance using the method of content analysis and an inductive approach, the model drawn clearly shows that network governance is achieved when five main axes and their sub-components are considered. When network governance is effectively formed, it not only responds to the social, economic, and cultural needs of Islamic societies, but can also act as a comprehensive model for sustainable development and all-round progress in other countries. The results of this research can help enrich the scientific literature in the field of designing and developing network governance models based on Islamic principles and the experiences of Islamic countries. By applying the model obtained in various fields, it is possible to achieve better management of the affairs of Islamic countries and pave the way for the realization of a new Islamic civilization. The results of this research can also be used for a comparative study of network governance patterns in the world. At the micro level, using the results of this research, the network governance pattern derived from Ayatollah Khamenei's thought can be used to guide and lead various trade union, labor, student, professor, employee, economic, political (party), cultural, and legal organizations and their effective application.

Keywords: Governance, Network Governance, Ayatollah Khamenei, Content Analysis.

الگوی حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای به روش تحلیل مضمون

امید طاهرزاد

گروه سیاست‌گذاری فرهنگی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
omid.taherzad@iau.ac.ir 0009-0004-7576-7352

شہلا سہرابی

گروه مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
modiran77@gmail.com 0000-0002-0840-8823

غلامرضا سلیمی

گروه مدیریت راهبردی، دانشکده مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.
gh.salimi82@gmail.com 0000-0002-5793-8468

عباسعلی قیومی

گروه مدیریت فرهنگی و مدیریت رسانه، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
Ghaiyoomi@iau.ac.ir 0000-0003-4764-7461

چکیده

حکمرانی شبکه‌ای به شیوه‌ای از اداره امور عمومی و سیاست‌گذاری اشاره دارد که در آن مجموعه‌ای از بازیگران دولتی و غیردولتی، نظیر شرکت‌های خصوصی، سازمان‌های مردم‌نهاد، گروه‌های فشار و شهروندان در قالب شبکه‌ای از روابط رسمی یا غیررسمی برای حل مسائل عمومی، ایجاد ارزش عمومی و ارائه خدمات عمومی با یکدیگر همکاری و تعامل می‌کنند. این پژوهش با هدف ارائه الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای انجام شده است. روش پژوهش از نوع کیفی با رویکرد استقرایی است. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل مضمون بهره گرفته شده است. جهت استخراج مضامین پایه‌ای، مضامین فراگیر و مضامین سازمان‌دهنده همه بیانات آیت‌الله خامنه‌ای، از آغاز رهبری در بازه زمانی پانزدهم خرداد سال یک هزار و سیصد و هشت تا پایان شهریورماه سال یک هزار و چهارصد و سه مورد بررسی قرار گرفته است که در مجموع طی ۳۶ سال گذشته شامل ۱۹۹۱ مورد سخنرانی‌ها و بیانات ایشان می‌باشد. یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل مضمون شامل ۱۳۰۶ مضمون پایه‌ای، ۴۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر است. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از این است که الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر مقام معظم رهبری دارای ۵ بعد اصلی شامل «مقدمات و زمینه شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای»، «مراحل و فرایند حکمرانی شبکه‌ای»، «سطوح حکمرانی شبکه‌ای»، «ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای» و «عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای» می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: حکمرانی شبکه‌ای، سیدعلی خامنه‌ای، تحلیل مضمون، سطوح حکمرانی، مدیریت شبکه‌ای.

شاپای الکترونیک: ۲۵۵X-۲۵۸ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

 10.22034/scs.2025.497469.1645

 CC BY

 OPEN ACCESS

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرهای مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه راهبرد اجتماعی فرهنگی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

عصر حاضر با مشخصه فناوری اطلاعات، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت و تغییر در شیوه ارتباطات تغییرات بسیاری را در زندگی ما ایجاد کرده است که بر روند حکمرانی و مدیریت نیز اثرهای قابل توجهی دارد. در این فضای جدید حفظ یا افزایش سرمایه اجتماعی یکی از مسائل مهمی است که دولت‌ها باید به آن توجه بیشتری داشته باشند (سهرابی و دیگران، ۱۴۰۳ ب). حکمرانی مشارکتی بخش اعظمی از چالش‌ها و معضلات جامعه را کاهش می‌دهد و این به نوبه خود منجر به افزایش سرمایه اجتماعی می‌شود. به همین دلیل دولت‌های موفق همواره تلاش می‌کنند تا مشارکت مردم را افزایش دهند تا مسائل پیچیده اجتماعی را حل کنند (میرباقری، ۱۴۰۲). از سوی دیگر، با رشد ابعاد مختلف جامعه و ظهور انواع فناوری و همچنین گسترش مشکلات و چالش‌های نوظهور در اداره امور جامعه، کشورها مجبور به تغییراتی در نحوه حکومت‌داری خود شدند. پیچیدگی جوامع امروزی به گونه‌ای است که دولت‌ها به تنهایی نمی‌توانند به مسائل پیچیده آن پاسخ دهند و ضرورت مشارکت مردم و سایر نهادهای مدنی به خوبی نمایان است؛ بنابراین، آنان تلاش می‌کنند علاوه بر انجام اصلاحات درونی و افزایش قابلیت سازمان‌ها، به ایجاد روابط متقابل مبتنی بر اعتماد و همکاری و مشارکت با بنگاه‌های خصوصی، انجمن‌ها، تشکل‌های مختلف اجتماعی، سمن‌ها و دیگر ذی‌نفعان رو آوردند. این تغییر در راستای افزایش قابلیت و ارتقای عمل دولت در طراحی و اجرای سیاست‌ها و اداره مطلوب جامعه، متضمن نگرشی غیرمتمرکز و شبکه‌ای به جای تمرکزگرایی و حکومت‌محوری می‌باشد که سبک اجرایی آن «حکمرانی شبکه‌ای»^۱ نام دارد. حکمرانی شبکه‌ای را می‌توان به عنوان مدیریت شبکه‌های پیچیده، متشکل از بازیگران مختلف از دولت ملی، منطقه‌ای و محلی، از گروه‌های سیاسی و از گروه‌های اجتماعی (فشار، فعالیت و گروه‌های ذی‌نفع، نهادهای اجتماعی، سازمان‌های خصوصی و تجاری) تعریف کرد (Kickert, 1997; High & et al. 2005؛ میلمن، ۱۴۰۲). حکمرانی شبکه‌ای مجموعه‌ای از راهبردهای آگاهانه، تلاش‌های مجدانانه و اقدامات اقتضایی گروه‌های ذی‌نفع درون شبکه‌های حکمرانی است (جلالی خان آبادی و دیگران، ۱۳۹۹). حکمرانی شبکه‌ای از طریق اصول سازماندهی اجتماعی یا جمعی حاصل می‌شود که در آن عامل پیوند وجوه میان فردی مانند اعتماد، روابط

متقابل و سود متقابل هست (باراکت و دیگران، ۱۴۰۰).

از سوی دیگر، فرایند تحقق اهداف انقلاب اسلامی شامل پنج مرحله انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی، جامعه اسلامی و در نهایت تمدن نوین اسلامی است که هم‌اکنون انقلاب اسلامی، از دو مرحله اول عبور کرده و در مرحله سوم تحقق اهداف یعنی تشکیل دولت اسلامی قرار دارد. دولت نه به معنای هیئت وزیران بلکه شامل مجموعه کارگزاران حکومت؛ یعنی همه مردم است. تشکیل دولت اسلامی در جهت پیاده‌سازی عملی حکومت اسلامی و تحقق اهداف آن ضرورت دارد (رضایی، ۱۴۰۳)، و از این جهت توجه به حکمرانی شبکه‌ای به‌عنوان ابزاری برای عملیاتی‌سازی حکومت اسلامی، با استفاده از مشارکت جمعی گروه‌های مختلف اجتماعی، اهمیت خاص و راهبردی خواهد داشت. در سیاست‌های کلان جمهوری اسلامی ایران از جمله اصل ۲۶ قانون اساسی، بر حضور گروه‌های مختلف اجتماعی مانند احزاب و تشکل‌ها، در عرصه‌های مختلف اجتماعی تأکید شده است؛ همچنین بند ۱۹ از اصول سیاست فرهنگی کشور که بر گسترش زمینه مشارکت و مباشرت مردم در امور مختلف اشاره دارد و نیز فصل دوم نقشه مهندسی فرهنگی کشور شامل مبانی، ارزش‌ها و اصول که در آن به «تعاون و مشارکت مردمی» اشاره شده است؛ بنابراین، حکمرانی شبکه‌ای به‌عنوان ابزاری کارآمد برای اداره جامعه به کمک تشکل‌های مختلف اجتماعی است تا به نیازهای واقعی جامعه پاسخ دهد. از طریق حکمرانی شبکه‌ای می‌توان ظرفیت‌های مترکبم و بالقوه مادی و معنوی درون اجتماع را به عرصه میدان عمل آورد و در راستای حل مسائل جامعه از آن بهره برد. بنابراین، سؤال اصلی پژوهش این است که الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای چگونه است و چه مقدمات و زمینه‌هایی برای شکل‌گیری این الگو لازم است؟ در این راستا، تحلیل مضمون به‌عنوان یک روش کیفی، امکان بررسی عمیق و دقیق مضامین و مفاهیم را فراهم می‌آورد و به پژوهشگران این امکان را می‌دهد که ایده‌ها و نظرات را در بستر فرهنگی و اجتماعی خاص خود تحلیل کنند.

۱. هدف پژوهش

هدف اصلی در این پژوهش، تبیین ابعاد و ویژگی‌های الگوی حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه مقام معظم رهبری است و اهداف فرعی شامل: مقدمات و زمینه‌های شکل‌گیری، مراحل و فرایندها، سطوح و ساختارها و عواملی و مؤلفه‌های تقویت و تثبیت الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر ایشان می‌باشد.

۲. سؤال‌های پژوهش

۲-۱. سؤال اصلی

الگوی حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای چگونه است؟

۲-۲. سؤال‌های فرعی

- ۱- چه مقدمات و زمینه‌هایی برای شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای لازم است؟
- ۲- الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای دارای چه مراحل و فرایندی است؟
- ۳- الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای دارای چه سطوح و ساختارهایی است؟
- ۴- چه عواملی و مؤلفه‌هایی در تقویت و تثبیت الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای وجود دارد؟

۳. پیشینه پژوهش

جدول ۱ برخی از مطالعات انجام شده پیرامون حکمرانی شبکه‌ای را نشان می‌دهد:

جدول (۱): برخی پژوهش‌های پیشین

ردیف	محقق / سال	نتایج
۱	بووراد و دیگران ۱۳۹۳	یکی از ویژگی اصلی حکمرانی شبکه‌ای، توزیع قدرت بین جمع کثیری از بازیگران وابسته به هم و درگیری شهروندان در امور می‌باشد. می‌توان گفت مشارکت با شهروندان یا حکمرانی شبکه ای یک عمل اصلی از حکمرانی خوب است.
۲	عالی‌خانی و دیگران ۱۳۹۷	مؤلفه‌های امنیت سایبری، فناوری اطلاعات و ارتباطات، مشارکت شهروندان در شبکه، سودآوری شبکه، پاسخ‌گویی و چهارچوب ساختاری شبکه، درگیری و تعامل‌سازنده میان اعضای شبکه، شرایط فناورانه حاکم بر شبکه و منابع انسانی دارای دانش و مهارت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و چشم‌انداز توسعه شبکه را به‌عنوان مشخصه‌های الگوی توسعه مرحله‌ای حکمرانی مطرح می‌کند.
۳	کریم‌میان و دیگران ۱۳۹۸	چهار دوره اصلی در تاریخ حکمرانی شبکه‌ای پیرامون نوآوری در ایران مطرح می‌کند: ۱- هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی؛ ۲- انسجام سیاستی و همسوسازی سیاست‌ها؛ ۳- هماهنگی بین

ردیف	محقق / سال	نتایج
		بخشی و مشارکت بیشتر ذی‌نفعان؛ ۴- یادگیری سیاستی و همچنین هوشمندی.
۴	جلالی خان‌آبادی و دیگران ۱۳۹۹	حکمرانی شبکه‌ای مجموعه‌ای از راهبردهای آگاهانه، تلاش‌های مجدانه و اقدامات اقتضایی گروه‌های ذی‌نفوذ درون شبکه‌های حکمرانی است. این حکمرانی مستلزم حضور انواع گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفوذ در فرایند تصمیم‌گیری می‌باشد که ممکن است انواع کنشگران دولتی، گروه‌های غیردولتی و تشکل‌های رسمی و غیررسمی در آن حضور داشته باشند. روابط آزاد میان‌بخشی و میان‌دولتی در یک ساختار غیرمتمرکز، ساختارهای متعامل درون شبکه بر اساس رایزنی و مذاکره و اعتماد و هم‌افزایی و اقدام جمعی از ویژگی‌های حکمرانی شبکه‌ای است.
۵	مورتی ۱۴۰۱	تعامل و همکاری مبتنی بر اعتماد اجماع و توافق دو یا چندجانبه انسجام و هماهنگی افقی، یادگیری جمعی، افزایش مشارکت ذی‌نفعان و نقش‌آفرینان در تصمیم‌گیری، حرکت از سمت «مدیریت» به سوی «حکمرانی» و تسهیل در اجرای خط‌مشی‌ها، از زمینه‌ها، مفاهیم کلیدی و مقدمات حکمرانی شبکه‌ای است.
۶	سیمایی چافی و معمارزاده تهران ۱۴۰۱	ظرفیت‌سازی حکمرانی شبکه‌ای در قالب مقوله‌های محوری تدوین خط‌مشی حکمرانی شبکه‌ای، ایجاد مناسبات شبکه‌ای بین بخش‌های دولتی، خصوصی و جامعه مدنی، ایجاد نهاد تصمیم‌گیری مشارکتی بین بازیگران حاکمیتی، ارتقای ظرفیت اجرایی مبتنی بر شبکه، برون‌سپاری وظایف دولت و استقرار سازوکارهای مدیریت شبکه صورت می‌پذیرد. همچنین، عوامل علی شامل تغییر نگرش دولتمردان، دولت یکپارچه، گسترش فناوری اطلاعات، مطالبه‌گری شهروندان؛ عوامل زمینه‌ای شامل شرایط مالی و اقتصادی، شرایط سیاسی و قانونی، شرایط اجتماعی و فرهنگی و شرایط فناورانه؛ عوامل مداخله‌گر شامل آمادگی درون‌سازمانی بخش دولتی و آمادگی برون‌سازمانی بخش خصوصی و مدنی و پیامدهای استقرار حکمرانی شبکه‌ای دولت عبارت‌اند از: حاکمیت ارزش همگانی، واکنش منعطف به تقاضاها، کاهش هزینه خدمات عمومی، تخصصی‌سازی خدمات، نوآوری، و شفافیت است.

ردیف	محقق / سال	نتایج
۷	کریمی و دیگران ۱۴۰۲	مدل حکمرانی شبکه‌ای هوشمند دارای هفت بُعد اصلی شامل عوامل رفتاری، عوامل ساختاری، عوامل سازوکاری، توسعه همه‌جانبه، ملاحظات قانونی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، ثبات و شکوفایی اقتصادی می‌باشد.
۸	مهرابی شرف‌آبادی و دیگران ۱۴۰۳	مهم‌ترین فرصت‌های حکمرانی شبکه‌ای تحول دیجیتال شامل روابط بین سازمانی، اعتماد و شفافیت، بستر مردم‌سالارانه، ساختار شبکه، فناوری و زیست‌بوم و مهم‌ترین چالش‌ها شامل فقدان آگاهی، انگیزه، دسترسی‌پذیری و مسئولیت‌پذیری هستند. در الگوی ارائه شده، وزن چالش احساس بدبینی و عدم اعتماد به شبکه و فرصت‌های حکمرانی سکوه‌های شبکه‌ای و روابط با مشتریان و توجه به جغرافیا در شرایط ایران برجسته‌تر است.
۹	بیگدلو و زندیان ۱۴۰۴	مقام معظم رهبری تحولات فرهنگی را سنت الهی دانسته و بروز آن در جامعه را امری قطعی و گریزناپذیر می‌دانند و با اتخاذ موضع فعال و مثبت در مواجهه با آن و نیز توجه به برخی مبانی مهم سلبی و ایجابی، به امکان مدیریت این تحولات باور دارند و متولی تحول فرهنگی در جامعه را نخبگان فکری و فرهنگی حوزه و دانشگاه و مرکزی اندیشمند بانفوذ و مطاع می‌دانند.

جدول بالا نشان می‌دهد در بین منابعی که مورد مطالعه قرار گرفته است، هیچ‌کدام به‌طور مستقیم و دقیق به تبیین الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر مقام معظم رهبری نپرداخته است. برخی منابع به مبحث حکمرانی شبکه‌ای و برخی هم به اندیشه‌های رهبر معظم انقلاب پرداخته، ولی تلفیق این دو محور با هم از حیث نظری فاقد سابقه پژوهشی است.

۴. ملاحظات نظری

۴-۱. تعریف مفاهیم

۴-۱-۱. مفهوم حکمرانی

حکمرانی مفهوم جدیدی نیست و قدمت آن به‌اندازه عمر تمدن بشری است. به‌طورکلی فرض حکمرانی از زمانی پدید آمد که انسان‌ها آموختند چه‌طور در جامعه از طریق فرایند تصمیم‌گیری و اجرای قوانین معین و خط‌مشی‌ها در جهت یک

زندگی هماهنگ و منظم در یک محیط خاص به حیات خود ادامه دهند (هیل و هیوپ، ۱۳۹۷). در یک تعریف اصطلاحی می‌توان حکمرانی را به معنای اداره امور و تنظیم روابط بین شهروندان و حاکمان دانست.

حکمرانی زمانی به‌خوبی محقق می‌شود که با واسطه حلقه‌های میانی و به‌کارگیری گروه‌های اجتماعی انجام پذیرد. این نوع حکمرانی نمونه‌ای از حکمرانی در تمدن نوین اسلامی است که با حفظ کارکردهای انسان نوین نقش مهمی در توسعه و پیشرفت ایفا می‌کند (صالحی و دیگران، ۱۴۰۳). اگر سلسله‌مراتب، با وابستگی آن به مرزهای مشخص، تضعیف شده باشد، فعالیت‌های بخش دولتی چگونه می‌توانند به‌صورت داخلی و خارجی هماهنگ شوند. چگونه می‌توان از سردرگمی مدیران درباره نقش‌ها و ظرفیت مداخله آن‌ها جلوگیری کرد؟ پاسخ به این سؤالات در حیطه علم «حکمرانی» قرار می‌گیرد. اصطلاح حکمرانی به روابط بین کنشگران بخش دولتی و کنشگران اجتماعی در هنگام پرداختن به مسائل عمومی اشاره دارد. در مجموع می‌توان حکمرانی را به این صورت تعریف کرد: «حکمرانی مجموعه‌ای از تعاملات است که در آن دولت، سایر نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جامعه مدنی با هدف حل مشکلات اجتماعی یا ایجاد فرصت‌های اجتماعی شرکت می‌کنند» (میلمن، ۱۴۰۲) برخی نیز حکمرانی را به‌عنوان «ساختارها و فرایندهایی که به‌وسیله آنها افراد جامعه به اتخاذ تصمیمات، تنظیم قوانین و تسهیم قدرت می‌پردازند» تعریف می‌کنند (Folke & et al, 2005). حکمرانی به فراگردی دلالت دارد که در آن بر شیوه عمل و اقدام طبقه حاکم در سازمان یا جامعه توجه می‌شود. سیستم حکمرانی دارای فراگردی است که در آن مجموعه‌ای از توافق‌ها، رویه‌ها، قراردادهای و خط‌مشی‌ها، به تبیین این مسئله می‌پردازند که قدرت باید در دست چه کسانی باشد، تصمیم‌ها چگونه اتخاذ گردند و چه‌طور اجرا شوند؟ به‌وسیله حکمرانی، سازمان‌ها و جوامع، به اتخاذ تصمیم‌های خود پرداخته و افرادی را مشخص می‌کنند که باید در این فراگرد درگیر شده و به اتخاذ تصمیم بپردازند؛ بنابراین حکمرانی موضوعی است درباره نحوه مرادده دولت‌ها و سایر نهادهای اجتماعی، نحوه ارتباط آن‌ها با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیم‌ها در سطح محلی، ملی و جهانی. حکمرانی الزاماً و فقط توسط حکومت اعمال نمی‌شود بلکه معمولاً شرکت‌های خصوصی، انجمن‌ها یا مؤسسه‌های بازرگانی، سازمان‌های غیرحکومتی و انجمن‌ها یا سازمان‌های غیرانتفاعی، همگی در ارتباط با رسالت و وظایف خود، به‌نوعی در امر حکمرانی درگیر می‌شوند (پورعزت و دیگران، ۱۳۹۹). استفاده خوب از حکمرانی در اداره امور

و اعمال حکمرانی خوب می‌تواند هر تشکیلات ملی و محلی را از چالش‌ها و مسائل عبور دهد.

سیاست‌گذاری فرهنگی همسوکننده و جهت‌بخش تمام برنامه‌ریزی‌ها، فعالیت‌ها و اقداماتی هست که توسط سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی و غیر از آن، تدوین می‌شود. سیاست‌گذاری فرهنگی می‌تواند بی‌طرفانه به تعیین جهت سیاست‌گذاری بپردازد و «چه باید کردها» و «چگونه باید کردها» بی‌در عرصه فرهنگ ارائه دهد که از تأثیر گرایش‌های گروهی و حزبی در امان باشند (اشتریان، ۱۳۹۶). لازمه حکمرانی و سیاست‌گذاری مناسب و مؤثر، بهره‌مندی از الگویی کارآمد و ترجیحاً امتحان‌پس داده است که بتواند متولیان امور را جهت شناخت درست مسائل و اعمال مدیریت بهینه یاری نماید. این ضرورت در عرصه حکمرانی و سیاست‌گذاری فرهنگی به دلیل ماهیت خاص خود و نوپایی آن دوچندان می‌باشد (بهجت‌پور و دیگران، ۱۳۹۵). از این منظر کشف الگویی از سیاست‌ها که بتواند فعالان فرهنگی را در شبکه‌ای از روابط، حکمرانی کند ضروری می‌نماید.

حکمرانی خوب بر اساس تعریف‌های مختلف دارای ویژگی‌هایی نظیر؛ مشارکت عمومی و یکسان در برابر کلیه شهروندان جامعه در فرایند بهبود، اثربخشی، شفافیت، فرایند تصمیم‌گیری، کارآمدی، دستگاه قضایی کارآمد و عادل، پاسخگویی بخش دولتی و کنترل فساد می‌باشد (هاشمی و دیگران، ۱۳۹۹). اگر با توجه به مباحث گذشته، در یک تعریف خلاصه حکمرانی را شیوه اداره جامعه و رفع مسائل اجتماعی بدانیم، سابقه حکمرانی به تشکیلات اسلامی در همان آغاز ظهور اسلام برمی‌گردد. پیامبر اعظم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) ده سال پس از بعثت از مکه به مدینه هجرت می‌کند و در بدو ورود به مدینه بنیان تشکیلات رسمی و اداری را می‌نهد و با ابزارهای دینی مانند عقد اخوت، اقدام به تنظیم رابطه‌ها و فاصله‌ها می‌کند تا اندک اندک دولت اسلامی قوت و قدرت خود را به‌دست آورد.

توصیه به تنظیم دولتی امور و اهمیت دولت مرکزی، با تأسیس نخستین دولت شهر در جزیره‌العرب آغاز شد که در پی آن، تا قرن نهم میلادی حدود ۱۵۰۰ شهر با ویژگی‌ها و بر اساس الگوی آن شهر دولتی که مرکز اولین دولت اسلامی بود، به‌وجود آمد. شکل معمول دیوان‌سالاری اسلامی بیش از هزار سال در نقاط مختلف سرزمین‌های اسلامی تجربه شد. این تجربه موفق مبتنی بر نهاد خلافت و امامت و سلطنت و در یک مورد بر اساس جمهوری بود (شهیدی پاک، ۱۳۹۲). پیامبر

صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) با تأسیس دولت اسلامی در مدینه، بنیان حکمرانی اسلامی را نهاد و به‌عنوان اولین حکمران بی‌بدیل در جهان، همه‌لوازم و مقدمات حکمرانی را تعریف، تبیین و به‌کار گرفت.

۴-۱-۲. سبک‌های حکمرانی

فرایند حکمرانی بیشتر از پژوهش‌های سیاست عمومی با تحلیل سیاسی تطبیقی مرتبط است (Tosun & Workman, 2018). در واقع، می‌توانیم حکمرانی را رویکردی به سیاست تطبیقی بدانیم (Pierre, 2020). همان‌طور که دیدگاه‌های ساختاری - کارکردگرا (Almond, 1966) اگر حکمرانی را در یک تعریف کوتاه و کارا به‌عنوان شیوه اداره جامعه دانست؛ این شیوه انواع و سبک‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد که تحت عنوان سبک‌های حکمرانی مطرح می‌شوند. «سبک‌های حکمرانی را می‌توان به‌عنوان فرایندهای تصمیم‌گیری و اجرا، از جمله روشی که در آن سازمان‌های درگیر با یکدیگر مرتبط هستند، تعریف کرد» (میلمن، ۱۴۰۲، ص. ۳۴). سبک‌های حکمرانی را می‌توان شامل سه نوع «حکمرانی سلسله‌مراتبی» یا حکمرانی دولت یا حکمرانی دیوان‌سالارانه، «حکمرانی بازار» و «حکمرانی شبکه» دانست.

۴-۱-۳. مفهوم حکمرانی شبکه‌ای

شبکه‌ها تنها شکل حکمرانی هستند که قادر به برخورد مناسب با مسائل پیچیده جوامع امروزی می‌باشند؛ مسائلی که با ساختارهای سلسله‌مراتبی و دیوان‌سالاری‌های دولتی نمی‌توان به‌مواجهه با آنها پرداخت (Milward & Raab, 2002)؛ بنابراین ساختارهای حاکمیتی باید به سمت واحدهای مبتنی بر شبکه با هماهنگی مؤثر حرکت کنند (فادی و کریستوفر، ۱۴۰۳). حکمرانی شبکه‌ای را می‌توان به‌عنوان مدیریت شبکه‌های پیچیده، متشکل از بازیگران مختلف از دولت ملی، منطقه‌ای و محلی، از گروه‌های سیاسی و از گروه‌های اجتماعی (فشار، فعالیت و گروه‌های ذی‌نفع، نهادهای اجتماعی، سازمان‌های خصوصی و تجاری) تعریف کرد که در فرایند سیاسی جامعه مشارکت دارند (میلمن، ۱۴۰۲). مشارکت از بنیادی‌ترین اشکال روابط اجتماعی است که بارزترین نمونه آن، مشارکت سیاسی می‌باشد. میزان مشارکت مردم در امور بااهمیت، معرف آگاهی و بینش ملت‌ها، تضمین‌کننده تداوم حیات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است. از منظر جامعه‌شناسی بین مشارکت

به‌عنوان تعهد و عمل و حالت یا وضع تفاوت است؛ به‌گونه‌ای که در معنای اول به مفهوم شرکت فعالانه در گروه و در معنای دوم از تعلق گروهی خاصی و داشتن سهمی در هستی آن خبر می‌دهد (نیازی و دیگران، ۱۴۰۳). برخی از صاحب‌نظران بر این باورند که روند افزایش حکمرانی افقی کشورها را به‌سوی جوامع شبکه‌ای با شاخصه‌های وابستگی متقابل و ارتباطات افقی سوق می‌دهد. در این‌میان پیشرفت سریع فناوری اطلاعات، فردگرایی و تخصصی‌شدن نیز به این روند سرعت می‌بخشد (Castells, 2011; Bauman, 2001). ترکیب منابع و دانش بازیگران و ذی‌نفعان مختلف می‌تواند در اتخاذ راه‌حل‌های مناسب برای حل مسائل سیاستی کارگشا باشد (Frederickson & et al, 2003).

حکمرانی شبکه‌ای مجموعه‌ای از راهبردهای آگاهانه، تلاش‌های مجدانه و اقدامات اقتصادی گروه‌های ذی‌نفوذ درون شبکه‌های حکمرانی است. در حکمرانی شبکه‌ای هدف تأثیرگذاری بر کیفیت و کمیت سیاست‌ها، میزان محتوا، جهت و پیامد تعاملات بین‌گروهی و نفوذ بر ادراکات و راهبردهای دیگر کنشگران می‌باشد که در راستای پیش‌بردن منافع شبکه قابل‌تعریف است. حکمرانی شبکه‌ای مستلزم حضور انواع گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفوذ در فرایند تصمیم‌گیری می‌باشد که ممکن است انواع کنشگران دولتی، گروه‌های غیردولتی و تشکل‌های رسمی و غیررسمی در آن حضور داشته باشند. این شکل از حکمرانی، نشان‌دهنده روابط آزاد میان‌بخشی و میان‌دولتی در یک ساختار غیرمتمرکز است که در آن کارگزاران دولتی، کنشگران غیرحکومتی را به بازی گرفته و وارد فرایند سیاست‌گذاری می‌کنند و در حکمرانی شبکه‌ای، ساختارهای متعامل درون شبکه بر اساس رایزنی و مذاکره و اعتماد و هم‌افزایی، دست به یک اقدام جمعی می‌زنند. این در حالی است که سبک‌های سلسله‌مراتبی حکمرانی، تمرکز قدرت مبتنی بر دستورالعمل‌های اداری برای تنظیم روابط می‌باشد و سیاست‌ها در یک فرایند از بالا به پایین اتخاذ می‌شوند (جلالی خان‌آبادی و دیگران، ۱۳۹۹). حکمرانی شبکه‌ای را می‌توان به‌مثابه کاری دانست که یک بازیگر جورچین (پازل) در چینش قطعات انجام می‌دهد. هر قطعه، با شکل و ویژگی‌های خود در مکانی قرار می‌گیرد که در نهایت تصویر اصلی بازی ساخته شود. یکی از مباحث محوری حکمرانی شبکه‌ای، تعریف نقش‌های تعاملی برای گروه‌های مختلف ذی‌نفع و ذی‌نفوذ در سیاست‌ها می‌باشد. گروه‌های مختلف اجتماعی به میزان کنشگری خود، هم هدف سیاست‌گذاری هستند و هم نقش‌آفرین در وضع سیاست‌ها و نوع حکمرانی. از طریق حکمرانی شبکه‌ای می‌توان ظرفیت‌های متراکم و

بالقوه مادی و معنوی درون اجتماع را به عرصه میدان عمل آورد و در راستای حل مسائل جامعه از آن بهره برد.

۲-۴. مبانی نظری

حکمرانی شبکه‌ای یکی از روش‌هایی است که بر سهیم کردن افراد در تصمیم‌گیری‌ها و جلب مشارکت تمامی ذی‌نفعان تمرکز دارد (خوشحال، ۱۴۰۳). منظور از حکمرانی شبکه‌ای، فراهم کردن شرایط و زمینه‌های حضور مردم در ارکان مختلف اداره جامعه اعم از سیاست‌گذاری، تنظیم‌گری، نظارت و ارائه خدمات عمومی است (میرباقری و جلیلی، ۱۴۰۲). امروزه حکمرانی شبکه‌ای در تمامی عرصه‌های مختلف علم، سیاست، فرهنگ، سلامت، اقتصاد، رسانه، حقوق و کشاورزی مورد توجه جوامع قرار دارد. نتایج حاصل شده از پژوهشی با عنوان «بررسی تکامل تاریخی سیاست‌گذاری نوآوری در ایران با رویکرد حکمرانی شبکه‌ای» بیانگر چهار دوره اصلی در تاریخ حکمرانی نوآورانه می‌باشد. از منظر مؤلفه‌های حکمرانی شبکه‌ای در دوره اول هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی بیشترین اهمیت را دارد، در دوره دوم که تأسیس وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در آن شکل می‌گیرد، انسجام سیاستی و همسوسازی سیاست‌های عرصه فناوری از اهمیت ویژه برخوردار است، در دوره سوم تاریخی که تعدد نهادهای حوزه علم و فناوری و نوآوری به وجود می‌آید، هماهنگی بین بخشی و مشارکت بیشتر ذی‌نفعان میان دستگاه‌های مختلف سرلوحه قرار گرفته است و سرانجام در دوره چهارم، یادگیری سیاستی و همچنین هوشمندی (کریم‌میان و دیگران، ۱۳۹۸) مورد توجه واقع شده است.

دقتی و دیگران (۱۳۹۸)، در پژوهش «ارائه الگوی توسعه مرحله‌ای حکمرانی شبکه‌ای با استفاده از رویکرد فراترکیب»، مؤلفه‌های امنیت سایبری، فناوری اطلاعات و ارتباطات، مشارکت شهروندان در شبکه، سودآوری شبکه، پاسخ‌گویی و چهارچوب ساختاری شبکه، درگیری و تعامل سازنده میان اعضای شبکه، شرایط فناورانه حاکم بر شبکه و منابع انسانی دارای دانش و مهارت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و چشم‌انداز توسعه شبکه را به‌عنوان مشخصه‌های الگوی توسعه مرحله‌ای حکمرانی می‌داند. عالی‌خانی از میان مؤلفه‌های مختلف تأثیرگذار بر حکمرانی شبکه‌ای دو مؤلفه تعهد اعضای شبکه به شبکه و همچنین گردش روان اطلاعات در شبکه را معرفی می‌کند (عالی‌خانی و دیگران، ۱۳۹۷). رودز در کتاب «درک حکمرانی» شش کاربرد از اصطلاح حکومت را متمایز می‌کند: حکمرانی به

عنوان یک دولت حداقل، حکمرانی به‌عنوان حکمرانی شرکتی، حکمرانی به‌عنوان مدیریت دولتی نوین، حکمرانی به‌عنوان «حکمرانی خوب»، حکمرانی به‌عنوان یک سیستم اجتماعی - سایبرنتیک، حکمرانی به‌عنوان شبکه‌های خودسازمان (Rhodes, 1997). استوکر، تعاریف مشابهی را که در دیدگاه او مکمل هستند شناسایی می‌کند (Stoker, 1998). فرازمند بر بعد بین‌المللی حکمرانی و نیز این واقعیت تأکید می‌کند که مفاهیمی مانند «حکمرانی خوب» بسیار هنجاری و دارای ارزش هستند (Farazmand, 2004). از دیدگاه اجتماعی - سایبرنتیک، کویمان حکمرانی را به‌عنوان «الگوی در حال ظهور ناشی از حکومت» تعریف می‌کند (Kooiman, 1993). لوندز و اسکلچر دیدگاه یک بازیگر را اضافه می‌کنند: شیوه‌های حکمرانی نتیجه فرایندهای اجتماعی هستند؛ اما رسانه‌ای را نیز فراهم می‌کنند که بازیگران از طریق آن تفسیر و عمل می‌کنند تا واقعیت خود را شکل دهند (Lowndes and Skelcher, 1998). فردریکسون ترجیح می‌دهد حکمرانی را به‌عنوان «تلاش برای درک روابط سازمانی و جانی در مدیریت در چهارچوب دولت از هم‌گسیخته» تعریف کند (Frederickson and Smith, 2003). به‌طور کلی حکمرانی مربوط به فعالیت‌هایی است که هدف از آن‌ها تسهیم قدرت در تصمیم‌گیری است (سهرابی و دیگران، ۱۴۰۳ ب).

در پژوهش لوئیس^۱ (۲۰۱۱)، حکمرانی شبکه‌ای به‌عنوان استعاره‌ای برای توصیف رشد مسائل بفرنج و مجزاشدن فزاینده جامعه و پلی برای عبور از مرزها به‌کاررفته و هم به‌عنوان پاسخی از سوی سیاست‌گذاران به پویایی تعاملات این محیط. آنچه که بیشتر تعاریف ارائه‌شده در بالا را متحد می‌کند این است که حکمرانی چیزی بیش از «کاری است که دولت‌ها برای انجام وظایف خود انجام می‌دهند»: اصطلاح حکمرانی به روابط بین کنشگران بخش دولتی و کنشگران اجتماعی در هنگام پرداختن به مسائل عمومی اشاره دارد. این جنبه رابطه‌ای حکمرانی، بسیاری از محققان را به استفاده از اصطلاح حکمرانی به‌عنوان مترادف برای چیزی که دیگران آن را «حکمرانی شبکه»^۲ می‌نامند، تحریک کرده است (Voss, 2007). شبکه‌های بین‌سازمانی (ارتباط سازمان‌های دولتی و خصوصی و ارتباط عوامل مختلف در ارائه خدمات) و شبکه‌های بین بازیگران (ارتباط رهبران و طرفداران) هر یک سهم مهمی در حکمرانی را بر عهده دارند (Considine, 2002). اداره شبکه نوع

1. Lewis, M. Jenny

2. Network governance

ایده‌آل در حال حاضر سیاست‌گذاری تعاملی، شبکه‌های غیررسمی مانند شبکه‌های تخصصی در مدیریت عمومی و مشتریان را در نظر می‌گیرد.

حکمرانی شبکه‌ای به‌عنوان زاویه‌ای جدید از علم مدیریت و حکمرانی، در حال جذب پژوهشگران بیشتری به خود هست. اساساً دنیای کنونی و آینده، دنیای کارگروهی و تشکیلاتی است و بهترین ابزار برای به جریان درآوردن روحیه کارگروهی در گستره کشور، حکمرانی شبکه‌ای است. این زاویه از علم حکمرانی به بررسی چگونگی مدیریت و هدایت گروه‌های مختلف اجتماعی در راستای تحقق اهداف کلان جامعه و درعین حال منتفع شده گروه‌ها در فرایند فعالیت شبکه‌ای است. شبکه‌ای از افراد و گروه‌ها در بستری از تعاملات، به‌گونه‌ای باید عمل کنند تا هم هویت مستقل خود را حفظ کنند و هم این هویت را در راستای هویت جمعی و منافع مشترک اجتماعی بازتعریف کنند. از زاویه دیگر نوع نگاه حکمرانان کشور و در رأس آنان مقام معظم رهبری، به مقوله حکمرانی شبکه‌ای هم مهم است. توجه به نگاه رهبر معظم انقلاب به مسائل و موضوعات و تحلیل نگاه ژرف ایشان به اجتماع و آینده، تاکنون موضوع بسیاری از پژوهش‌ها بوده است. در جدیدترین پژوهش انجام شده شش مؤلفه استقلال علمی، تعامل با جامعه، تولید علم، همکاری و هم‌افزایی، علم همراه با معرفت و فضای آزاداندیشانه به‌عنوان ویژگی‌های الگوی حکمرانی علم و فناوری در اندیشه مقام معظم رهبری معرفی می‌شود (سهرابی و دیگران، ۱۴۰۳ الف). مورتی در کتاب «سازمان شبکه‌ای: نگاهی از منظر حکمرانی به ساختار، پویایی و عملکرد» بیان می‌دارد در سبک حکمرانی شبکه‌ای دولت یا حکومت به عنوان یک بازیگر متواضع فروتنی را تمرین می‌کند و خود را هم سطح سایر نقش‌آفرینان در شبکه تعاملی آنان پایین می‌آورد. تعامل و همکاری مبتنی بر اعتماد اجماع و توافق دو یا چندجانبه انسجام و هماهنگی افقی، یادگیری جمعی، افزایش مشارکت ذی‌نفعان و نقش‌آفرینان در تصمیم‌گیری، حرکت از سمت «مدیریت» به سوی «حکمرانی» و درنهایت تسهیل در اجرای خط‌مشی‌ها، همگی از مفاهیم کلیدی و بنیادین حکمرانی شبکه‌ای است (مورتی، ۱۴۰۱).

در یک جمع‌بندی می‌توان اظهار داشت نوآوری این پژوهش توجه به بیانات آیت‌الله خامنه‌ای به‌عنوان یک شخصیت اندیشمند اسلامی و مورد توجه جهان اسلام، در خصوص مقوله حکمرانی شبکه‌ای می‌باشد؛ چراکه پرداختن به هر مبحث علمی روز، آن‌هم از منظر اندیشمندان اسلامی خود آوردگاهی تازه و جدید است. آیت‌الله خامنه‌ای دستیابی به تمدن اسلامی را به‌عنوان آرمان اصلی انقلاب و چشم‌انداز نظام

جمهوری اسلامی ایران می‌داند که شامل پنج گام حیاتی و اساسی؛ انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی، جامعه اسلامی و درنهایت تمدن اسلامی است که در حال حاضر در مرحله سوم از این مراحل یعنی دولت اسلامی قرار داریم و ضرورت تشکیل دولت اسلامی داشتن حکمرانی شبکه‌ای و شبکه‌سازی است؛ لیکن تاکنون پژوهشی مبتنی بر تفکر و اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای در رابطه با حکمرانی شبکه‌ای ابعاد و زمینه‌های شکل‌گیری آن انجام نشده است و این پژوهش تلاش دارد تا با بررسی کلیه بیانات ایشان از طریق روش تحلیل مضمون به الگوی حکمرانی شبکه‌ای دست یابد.

۵. روش پژوهش

این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون و به‌صورت کیفی و با منطق استقرایی اجرا گردیده است. روش تحلیل مضمون به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که به بررسی عمیق و دقیق مفاهیم بپردازد. تحلیل مضمون، تحلیل مبتنی بر استقرایی تحلیلی است که در آن پژوهشگر از طریق طبقه‌بندی داده‌ها و الگوبندی درون و برون داده‌ای به یک سنخ‌شناسی تحلیلی دست می‌یابد. راهبرد استقرایی مبتنی بر هستی‌شناسی واقع‌گراست و پژوهشگر باید دقت داشته باشد که بینش وی با اندیشه‌های از پیش تصور شده آلوده نشود (حنیفر و مسلمی، ۱۳۹۶). پژوهش با منطق استقرایی را پژوهش نظریه‌ساز نیز نامیده می‌شود (باتاچرجی، ۱۳۹۴). اندیشمندان تحلیل مضمون را روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های متنی، پراکنده و متنوع می‌دانند که با برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتب، داده‌ها را به تحلیل‌های غنی و تفصیلی و مرتبط با هم تبدیل می‌کند (جمشیدی‌ها و قربی، ۱۴۰۲). «در این روش پژوهشگر از راه مشاهده جزئیات، به احکام کلی و اطلاعات جدید می‌رسد» (طیبی و دیگران، ۱۴۰۰، ص. ۱۸۱). در منطق استقرایی پژوهشگر در ابتدا به بررسی منابع مورد تحلیل می‌پردازد. سپس بر اساس مفاهیم اصلی استخراج شده از این منابع، گروه‌بندی را آغاز می‌کند (رحیم سلمانی، ۱۳۹۱). از تحلیل مضمون با عناوین تحلیل موضوعی و تحلیل تماتیک نیز یاد می‌شود. تحلیل مضمون ابزار پژوهشی منعطف و مفیدی برای تحلیل حجم زیادی از داده‌های پیچیده است؛ بنابراین، ابزارهای این پژوهش، تحلیل مضمون است که به پژوهشگر کمک می‌کند تا به درک بهتری از مضامین و مفاهیم موجود در بیانات بپردازد.

۱-۵. روش جمع‌آوری داده‌ها

داده‌ها از بیانات و سخنرانی‌های آیت‌الله خامنه‌ای جمع‌آوری شده است. حوزه پژوهش در پژوهش حاضر کلیه بیانات رهبر انقلاب اسلامی ایران، از آغاز ولایت یعنی از تاریخ پانزدهم خرداد سال یک هزار و سیصد و هشت تا پایان شهریورماه سال یک هزار و چهارصد و سه می‌باشد. این حوزه شامل کلیه مواردی می‌شود که به صورت مکتوب در سایت رسمی «دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای»^۱ ارائه و منتشر گردیده است. جدول ۲، حوزه پژوهش را طی ۳۶ سال گذشته، مشتمل بر ۱۹۹۱ مورد سخنرانی‌ها و بیانات نشان می‌دهد.

۲-۵. جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل بیانات مقام معظم رهبری در زمینه حکمرانی، همکاری، مدیریت جهادی، مشارکت و هم‌افزایی است و نمونه‌ها به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. برای نمونه‌گیری هدفمند، کلیدواژه‌های «همبستگی»، «هم‌افزایی»، «همدلی»، «هماهنگی»، «مشارکت»، «همکاری»، «حکمرانی» و «مدیریت جهادی» برای جستجو در متن بیانات مورد استفاده قرار گرفت و نمونه‌گیری انجام شد. در یک جمع‌بندی مختصر از روش‌شناسی مقاله حاضر، بر اساس هدف و نتایج مترتب بر آن، پژوهش کاربردی و درعین‌حال توسعه‌ای است. روش‌شناسی پژوهش بر پایه داده‌های کیفی استوار است. از الگوواره تفسیرگرایی بهره می‌برد. به‌لحاظ فرایند اجرا و راهبرد، پژوهش از روش تحلیل مضمون که از انواع روش‌های کیفی محسوب می‌شود، استفاده می‌کند. درنهایت هم از منطق استدلال استقرایی بهره می‌برد.

۳-۶. یافته‌های پژوهش

برای دستیابی به یافته‌ها، ابتدا متن سخنرانی‌های مقام معظم رهبری مطابق توضیحات بخش «روش پژوهش» به دقت مورد بررسی قرار گرفت، مفاهیم و نکات کلیدی استخراج و دسته‌بندی و سازماندهی شد و درنهایت مضمون‌های اصلی شناسایی و نام‌گذاری گردید. در ادامه ابتدا ضرورت و اهمیت استفاده از روش تحلیل مضمون شرح داده شده، سپس شش گام اجرایی آن به ترتیب مطابق با پژوهش انجام شده بیان و در گام ششم که یافته‌ها نمایان گردید، مبتنی بر هر سؤال پژوهش پاسخ به‌دست آمده تبیین و تشریح شده است.

1. <https://khamenei.ir/>

۱-۶. ضرورت به‌کارگیری روش تحلیل مضمون

استفاده از روش تحلیل مضمون، زمانی مفید است که پژوهش در زمینه‌ای نامشخص صورت گیرد و یا نظر افراد درباره موضوع مورد پژوهش معلوم نباشد. همچنین زمانی که عرضه تفصیلی‌تر و جزئی‌تر مضمونی خاص یا گروهی از مضامین در درون داده‌ها مدنظر باشد و یا مواردی که پژوهشگر به دنبال بررسی سؤالی خاص و حل نشده و یا حوزه علاقه خود در درون داده‌ها باشد، به‌کار می‌رود. تجزیه و تحلیل داده‌ها در روش تحلیل مضمون دارای مراحل و رفت و برگشتی زیر می‌باشد (خنifer و مسلمی، ۱۳۹۶).

شکل (۱): مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش تحلیل مضمون

۲-۶. گام نخست: آشنا شدن با داده

گام اول در تجزیه تحلیل داده‌ها در پژوهش تحلیل مضمون آشنا شدن با داده‌هاست. پژوهشگر باید به‌گونه‌ای در داده‌ها غرق شود که با عمق و غنای محتوای آن کاملاً آشنا شود و این مستلزم بازخوانی مکرر داده‌ها و خواندن آن‌ها به‌صورت فعال؛ یعنی جستجوی معانی و الگوهاست (خنifer و مسلمی، ۱۳۹۶). برای آشنا شدن با داده‌ها و مبتنی بر هدف پژوهش، و همچنین به‌منظور رعایت حفظ ائتمان و دستیابی به مُر نظرات رهبر معظم انقلاب، «بیانات» و «گزیده بیانات» ایشان از طریق سایت حفظ و نشر آثار رهبر انقلاب، مورد مطالعه و جمع‌آوری قرار گرفت. در جدول ۲ حوزه پژوهش و تعداد بیانات، به تفکیک سال ارائه شده است.

جدول (۲): جدول معرفی حوزه پژوهش - تعداد بیانات مقام معظم رهبری

ردیف	سال	از تاریخ	تا تاریخ	تعداد
۱	۱۳۶۸	۱۳۶۸/۰۳/۱۵	۱۳۶۸/۱۲/۲۹	۱۱۹
۲	۱۳۶۹	۱۳۶۹/۰۱/۰۱	۱۳۶۹/۱۲/۲۹	۱۰۴
۳	۱۳۷۰	۱۳۷۰/۰۱/۰۱	۱۳۷۰/۱۲/۲۹	۱۲۵
۴	۱۳۷۱	۱۳۷۱/۰۱/۰۱	۱۳۷۱/۱۲/۲۹	۷۵
۵	۱۳۷۲	۱۳۷۲/۰۱/۰۱	۱۳۷۲/۱۲/۲۹	۳۷
۶	۱۳۷۳	۱۳۷۳/۰۱/۰۱	۱۳۷۳/۱۲/۲۹	۳۴
۷	۱۳۷۴	۱۳۷۴/۰۱/۰۱	۱۳۷۴/۱۲/۲۹	۳۸
۸	۱۳۷۵	۱۳۷۵/۰۱/۰۱	۱۳۷۵/۱۲/۲۹	۳۹
۹	۱۳۷۶	۱۳۷۶/۰۱/۰۱	۱۳۷۶/۱۲/۲۹	۴۳
۱۰	۱۳۷۷	۱۳۷۷/۰۱/۰۱	۱۳۷۷/۱۲/۲۹	۴۶
۱۱	۱۳۷۸	۱۳۷۸/۰۱/۰۱	۱۳۷۸/۱۲/۲۹	۴۵
۱۲	۱۳۷۹	۱۳۷۹/۰۱/۰۱	۱۳۷۹/۱۲/۲۹	۴۶
۱۳	۱۳۸۰	۱۳۸۰/۰۱/۰۱	۱۳۸۰/۱۲/۲۹	۴۲
۱۴	۱۳۸۱	۱۳۸۱/۰۱/۰۱	۱۳۸۱/۱۲/۲۹	۳۵
۱۵	۱۳۸۲	۱۳۸۲/۰۱/۰۱	۱۳۸۲/۱۲/۲۹	۵۲
۱۶	۱۳۸۳	۱۳۸۳/۰۱/۰۱	۱۳۸۳/۱۲/۲۹	۵۴
۱۷	۱۳۸۴	۱۳۸۴/۰۱/۰۱	۱۳۸۴/۱۲/۲۹	۶۱
۱۸	۱۳۸۵	۱۳۸۵/۰۱/۰۱	۱۳۸۵/۱۲/۲۹	۴۷
۱۹	۱۳۸۶	۱۳۸۶/۰۱/۰۱	۱۳۸۶/۱۲/۲۹	۴۶
۲۰	۱۳۸۷	۱۳۸۷/۰۱/۰۱	۱۳۸۷/۱۲/۲۹	۴۲
۲۱	۱۳۸۸	۱۳۸۸/۰۱/۰۱	۱۳۸۸/۱۲/۲۹	۵۵
۲۲	۱۳۸۹	۱۳۸۹/۰۱/۰۱	۱۳۸۹/۱۲/۲۹	۶۲
۲۳	۱۳۹۰	۱۳۹۰/۰۱/۰۱	۱۳۹۰/۱۲/۲۹	۶۹
۲۴	۱۳۹۱	۱۳۹۱/۰۱/۰۱	۱۳۹۱/۱۲/۲۹	۶۲
۲۵	۱۳۹۲	۱۳۹۲/۰۱/۰۱	۱۳۹۲/۱۲/۲۹	۵۰
۲۶	۱۳۹۳	۱۳۹۳/۰۱/۰۱	۱۳۹۳/۱۲/۲۹	۴۵
۲۷	۱۳۹۴	۱۳۹۴/۰۱/۰۱	۱۳۹۴/۱۲/۲۹	۵۵

ردیف	سال	از تاریخ	تا تاریخ	تعداد
۲۸	۱۳۹۵	۱۳۹۵/۰۱/۰۱	۱۳۹۵/۱۲/۲۹	۶۱
۲۹	۱۳۹۶	۱۳۹۶/۰۱/۰۱	۱۳۹۶/۱۲/۲۹	۷۹
۳۰	۱۳۹۷	۱۳۹۷/۰۱/۰۱	۱۳۹۷/۱۲/۲۹	۷۰
۳۱	۱۳۹۸	۱۳۹۸/۰۱/۰۱	۱۳۹۸/۱۲/۲۹	۷۳
۳۲	۱۳۹۹	۱۳۹۹/۰۱/۰۱	۱۳۹۹/۱۲/۲۹	۲۸
۳۳	۱۴۰۰	۱۴۰۰/۰۱/۰۱	۱۴۰۰/۱۲/۲۹	۳۴
۳۴	۱۴۰۱	۱۴۰۱/۰۱/۰۱	۱۴۰۱/۱۲/۲۹	۴۲
۳۵	۱۴۰۲	۱۴۰۲/۰۱/۰۱	۱۴۰۲/۱۲/۲۹	۴۴
۳۶	۱۴۰۳	۱۴۰۳/۰۱/۰۱	۱۴۰۳/۰۶/۱۱	۳۲
۳۷	جمع	۱۳۶۸/۰۳/۱۵	۱۴۰۳/۰۶/۳۰	۱۹۹۱

۳-۶. گام دوم ایجاد کدهای اولیه

گام دوم تجزیه و تحلیل داده‌ها، ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری است. این مرحله زمانی آغاز می‌شود که پژوهشگر داده‌ها را مطالعه اجمالی کرده و با آن‌ها آشنا شده باشد (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۶). تعداد کل بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران آیت‌الله خامنه‌ای در طول سی‌وشش سال گذشته برابر با ۱۹۹۱ مورد می‌باشد. با توجه به روش پژوهش، به صورت غیرتصادفی و به روش هدفمند، تعداد ۲۸۵ متن حاوی کلیدواژه‌های «همبستگی»، «هم‌افزایی»، «هم‌دلی»، «هماهنگی»، «همکاری»، «مشارکت»، «حکمرانی» و «مدیریت جهادی» از تارنمای ایشان با روش نمونه‌گیری هدفمند و غیرتصادفی انتخاب شد و از داده‌های مرتبط به دست آمده موارد تکراری حذف گردید و در نهایت ۲۸۵ متن برای اعمال تحلیل مضمون انتخاب شد که در جدول ۳ نمونه‌ای از متن انتخاب شده، جمله ساده‌سازی شده و مضمون استخراج نشان داده شده است.

جدول (۳): نمونه‌ای از متن انتخاب‌شده

شماره فیش	متن دقیق بیانات	جمله انتخاب شده	جمله ساده سازی شده	مضمون مرتبط
۰۴۵	«اقتدار ملی به دو عنصر اصلی نیاز دارد: یکی این‌که همه افراد وظایف خودشان را با قاطعیت انجام دهند. دوم این‌که قوای سه‌گانه با هم همکاری کنند.»	«اقتدار ملی به دو عنصر اصلی نیاز دارد»	اقتدار ملی به دو عامل کلیدی نیاز دارد.	تعریف عناصر کلیدی اقتدار ملی
	همه افراد وظایف خودشان را با قاطعیت انجام دهند. دوم این‌که قوای سه‌گانه با هم همکاری کنند.»	«اقتدار ملی به دو عنصر اصلی نیاز دارد: یکی این‌که همه افراد وظایف خودشان را با قاطعیت انجام دهند؛ یکی این‌که همه افراد وظایف خودشان را با قاطعیت انجام دهند»	اولین عامل، انجام قاطعانه وظایف توسط همه است.	مشارکت فردی در جامعه
	«دوم این‌که قوای سه‌گانه با هم همکاری کنند»	«دوم این‌که قوای سه‌گانه با هم همکاری کنند»	دومین عامل، همکاری بین قوای سه‌گانه است.	اهمیت همکاری بین قوای مختلف

۴-۶. گام سوم جستجو و شناخت مضامین

مرحله سوم زمانی آغاز می‌شود که همه داده‌ها، گردآوری و کدگذاری اولیه شده باشد. در این مرحله و بعد از کدگذاری اولیه، هر متن مورد تحلیل مجدداً مطالعه و گزاره‌ها و مضامین مرتبط با هدف پژوهش استخراج و کدگذاری می‌شود (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۶). در این مرحله متن‌های به‌دست‌آمده از داده‌های مراحل قبل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که مجموعاً از ۲۸۵ متن، تعداد ۱۳۰۶ مضمون پایه‌ای به شرح جدول ۴ - به‌عنوان نمونه - استخراج گردید که در آن کد پنج‌رقمی مضامین شامل سه رقم اول، شماره متن تحلیل شده و دو رقم آخر شماره مضمون سازمان دهنده استخراج شده از آن متن می‌باشد.

جدول (۴): نمونه‌ای از مضامین استخراج‌شده

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات	کد
مردم	مشارکت مردم در حکمرانی	همه افراد جامعه باید به دولت کمک کنند.	«مردم - چه افراد سیاسی، چه افراد اقتصادی، چه آحاد مردم - باید به دولت کمک کنند»	۰۲۹۰۱
	اهمیت مشارکت مردم در فرایند حکمرانی	اصل تقدم حضور در انتخابات بر انتخاب اصلح	«من بارها گفته‌ام که اصل حضور مردم در انتخابات، حتی از انتخاب اصلح هم مهم تر است»	۱۸۰۰۱
مسئولان	وظیفه جمعی همه مسئولان	همه مسئولان باید کار جهادی کنند.	«این دیگر مربوط به خصوص سپاه نیست، همه مسئولان کشور امروز موظف‌اند کار جهادی کنند»	۲۴۸۰۷
	مدیریت جهادی وظیفه مسئولان	مسئولان در قوای مختلف باید مدیریت جهادی را دنبال کنند.	«مسئولان کشور در قوه مجریه، در قوه قضائیه، در بخش‌های مختلف، مدیریت جهادی را دنبال بکنند»	۲۵۹۰۳
دشمنان	دشمنان بخشی از بازیگران حکمرانی	مخالفت دشمنان با انتخابات نشان‌دهنده اهمیت آن به‌عنوان عمل صالح است.	«می‌بینید که دشمنان دین، دشمنان اسلام، دشمنان ایران با انتخابات شما به‌شدت مخالف‌اند؛ بنابراین اقدام به انتخابات یک عمل صالح است»	۰۶۰۰۴

۵-۶. گام چهارم ترسیم شبکه مضامین

ترسیم شبکه مضامین وقتی شروع می‌شود که پژوهشگر مجموعه‌ای از مضامین را پیشنهاد داده و بخواهد آنها را پالایش کند. مضامین شناخته شده منبع اصلی تشکیل شبکه‌های مضامین هستند. طی این گام مشخص خواهد شد که برخی مضامین پیشنهاد شده واقعاً مضمون نیستند؛ مثلاً اگر داده‌های کافی وجود نداشته باشد و یا داده‌های آن خیلی متنوع باشند، برخی مضامین با همدیگر همپوشانی

دارند؛ مثلاً اگر دو مضمون جدا یک معنی داشته باشند و با هم مضمون واحدی تشکیل دهند ممکن است لازم باشد به مضامین جداگانه‌ای تفکیک شود (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۶). با توجه به مضامین استخراج شده در این گام مضامین با استفاده از نرم‌افزار وورد و اکسل مرتب‌سازی، بازبینی و شبکه آن ترسیم شد. در این مرحله برخی دسته‌بندی‌ها اصلاح و مضامین تکراری مورد تدقیق قرار گرفت.

۶-۶. گام پنجم: تحلیل شبکه مضامین

گام پنجم تجزیه و تحلیل داده‌ها تحلیل شبکه مضامین است. این گام وقتی شروع می‌شود که پژوهشگر به شبکه مضامین رضایت‌بخشی دست یافته باشد. در این حالت می‌توان مضامین پیشنهاد شده جهت تحلیل داده‌ها را تعریف، تعدیل و داده‌ها را براساس آنها تحلیل کرد. در این گام شبکه‌های مضامین رسم شده بررسی و تجزیه و تحلیل می‌شوند تا به درک عمیق‌تری از معانی متون حاصل شود. از این طریق می‌توان مضامین به دست آمده را تشریح کرد و الگوهای آنها را ارائه نمود.

۶-۷. گام ششم ادغام و یکپارچه کردن مجدد متن

گام ششم تجزیه و تحلیل داده‌ها ادغام و یکپارچه کردن مجدد متن است. در این مرحله ضمن تلخیص شبکه مضامین و بیان مختصر و صریح نمونه‌های داده‌های استخراج شده و نتایج تحلیل با سؤالات پژوهش و مبانی نظری مرتبط می‌شوند. حاصل شش گام ذکر شده برای تحلیل مضامین در اندیشه مقام معظم رهبری الگویی شامل پنج محور اصلی می‌باشد که هر محور هم متناسب با یافته‌های پژوهش دارای ابعاد و زیرمؤلفه‌های خود است.

بر اساس تحلیل مضمون انجام شده طی شش گام ذکر شده بر روی ۲۸۵ متن و استخراج ۱۳۰۶ مضمون پایه‌ای، ۴۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر، الگوی حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه مقام معظم رهبری، دارای ۵ محور اصلی شامل «مقدمات و زمینه شکل‌گیری»، «مراحل و فرایند حکمرانی شبکه‌ای»، «سطوح حکمرانی شبکه‌ای»، «ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای» و «عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای» می‌باشد.

۶-۷-۱. سؤال اول: چه مقدمات و زمینه‌هایی برای شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای لازم است؟

پاسخ: محور اول در الگوی حکمرانی شبکه‌ای، «مقدمات و زمینه شکل‌گیری» هست که در شکل ۲ نشان داده شده است. با توجه به تحلیل بیانات مقام معظم رهبری، مقدمات و زمینه‌ای برای شکل‌گیری الگوی حکمرانی شبکه‌ای لازم است که می‌توان آن‌ها را در سه دسته «بازیگران و نقش‌آفرینان»، «روابط متقابل میان بازیگران» و «مؤلفه‌های کلیدی» مطرح کرد. جداول ۵ و ۶ و ۷ مضمون‌های فرعی و اصلی مربوط به این محور را به همراه نمونه‌هایی از مصادیق بیانات نشان می‌دهد.

شکل (۲): محور اول: مقدمات و زمینه شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای

الف. وجود بازیگران و نقش‌آفرینان

وجود کنشگران فعال برای نقش‌آفرینی در حکمرانی شبکه‌ای یکی از مقدمات لازم هست. بازیگران مختلف با حضور خود در شبکه‌های حکمرانی، نقش مهمی برای اداره جامعه ایفا می‌کنند. اساساً حکمرانی شبکه‌ای بدون مشارکت بازیگران مختلف محقق نمی‌شود.

– **مردم:** کمک و همراهی مردم به دولت، به‌عنوان سنگ بنای حکمرانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. همه افراد و گروه‌های سیاسی، اقتصادی و آحاد مردم از اصلی‌ترین بازیگران در حکمرانی شبکه‌ای هستند. مشارکت مردم در امر حکومت که تجلی آن انتخابات است به حدی اهمیت دارد که حتی از انتخاب اصلح هم مهم‌تر است. مشارکت عمومی مردم در شئون مختلف اجتماع نشان‌دهنده همبستگی ملی و تأثیر اراده مردم در حکمرانی است.

- **مسئولان:** مسئولان، متولیان و در مجموع کارگزاران حکومت در قوای سه‌گانه، به‌عنوان متولیان امر حکمرانی که هر یک وظیفه‌ای را بر عهده دارند، باید با روحیه جهادی وارد میدان عمل شوند؛ به‌گونه‌ای که با تمام توان، وظیفه جمعی خود را به مرحله عمل برسانند.
- **دشمنان:** هر حکومتی با دشمنانی مواجه هست که تلاش می‌کنند در امر حکمرانی اختلال ایجاد کنند. یکی از ارکان حکمرانی در نظام مردم‌سالاری دینی، اصل انتخابات است که همواره دشمنان تلاش در تضعیف آن دارند؛ بنابراین آگاهی و بصیرت پیرامون مکر دشمنان و مقابله با آن از طریق برگزاری انتخابات پرشور، عملی صالح است. مردم باید با اقدامات سیاسی و تبلیغی خود، حرکت دشمنان را خنثی و ناموفق کنند.
- **نهادهای مختلف:** دستگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مختلف اقتصادی، امنیتی، نظامی، فرهنگی، علمی و... می‌توانند نقش تقویت‌کننده برای حکمرانی شبکه‌ای ایفا کنند و مجلس به‌عنوان سیاست‌گذار کلان، می‌تواند در سایر دستگاه‌ها تأثیر مستقیم داشته باشد. همراهی و همگامی گروه‌های مختلف متولی امر نکته بسیار مهم و ضروری در جهت تحقق حکمرانی است.
- **رسانه‌ها:** رسانه‌ها، به‌خصوص رادیو و تلویزیون، به‌عنوان ابزارهای مهم در اطلاع‌رسانی و شکل‌دهی به افکار عمومی و ابزار گردش اطلاعات، نقش مهمی در تحقق حکمرانی شبکه‌ای دارند. نقش رسانه‌ها می‌تواند دو جهت داشته باشد. یک جهت مثبت برای شکل‌گیری و تقویت حکمرانی شبکه‌ای و جهت دوم به‌صورت منفی برای تضعیف ارکان حکمرانی شبکه‌ای.
- **نخبگان:** گروه‌های مختلف از حلقه‌های کنشگر در اجتماع مانند علما، اساتید، هنرمندان، نخبگان، گروه‌های مرجع و... نقش نقادانه و تذکری و تسهیل‌گری در حکمرانی شبکه‌ای دارند.

**جدول (۵): محور مقدمات لازم برای شکل‌گیری الگوی حکمرانی شبکه‌ای:
بازیگران و نقش آفرینان**

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
مردم	مشارکت مردم در حکمرانی	همه افراد جامعه باید به دولت کمک کنند.	«مردم چه افراد سیاسی، چه افراد اقتصادی، چه آحاد مردم - باید به دولت کمک کنند»	۰۲۹۰۱
	اهمیت مشارکت مردم در فرایند حکمرانی	اصل تقدم حضور در انتخابات بر انتخاب اصلاح	«من بارها گفته‌ام که اصل حضور مردم در انتخابات، حتی از انتخاب اصلاح هم مهم‌تر است»	۱۸۰۰۱
مسئولان	وظیفه جمعی همه مسئولان	همه مسئولان باید کار جهادی کنند.	«این دیگر مربوط به خصوص سپاه نیست، همه مسئولان کشور امروز موظفاند کار جهادی کنند»	۲۴۸۰۷
	مدیریت جهادی وظیفه مسئولان	مسئولان در قوای مختلف باید مدیریت جهادی را دنبال کنند.	«مسئولان کشور در قوه مجریه، در قوه قضائیه، در بخش‌های مختلف، مدیریت جهادی را دنبال بکنند»	۲۵۹۰۳
دشمنان	دشمنان بخشی از بازیگران حکمرانی	مخالفت دشمنان با انتخابات نشان دهنده اهمیت آن به‌عنوان عمل صالح است.	«می‌بینید که دشمنان دین، دشمنان اسلام، دشمنان ایران با انتخابات شما به‌شدت مخالفاند؛ بنابراین اقدام به انتخابات یک عمل صالح است»	۰۶۰۰۴
	نقش دشمنان در حکمرانی ایجاد دلسردی در مردم	ملت ایران با آگاهی و بصیرت، در انتخابات شرکت کرده و به تلاش‌های دشمنان پاسخ قاطعی داد.	«در این نوبت نیز ملت ایران، با آگاهی و بصیرت، میدان را با حضور مبارک خود مزین ساخت و به دشمنان که برای دلسرد کردن مردم از هیچ تلاش سیاسی و تبلیغاتی فروگذار نکرده بودند، پاسخی قاطع و پُر معنی داد»	۰۷۴۰۲

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
نهادهای مختلف	نقش مجلس در عملکرد نهادهای مختلف	مجلس قوی بر عملکرد دولت و دیگر نهادها تأثیر می‌گذارد.	«یک مجلس صالح و سالم و قوی می‌تواند بر عملکرد همه ی دستگاه‌های کشور اثر بگذارد.»	۱۲۱۰۶
	اهمیت مشارکت نهادهای مختلف در حکمرانی	نقش نهادهای مختلف در امنیت	«دستگاه‌های مختلف همه می‌توانند در این جهت با ارتش همراه و همگام باشند؛ دستگاه‌های اقتصادی، دستگاه‌های فرهنگی، دستگاه‌های آموزشی، دستگاه‌های تحقیقاتی؛ مجموعه کشور. آنچه ما از دستگاه‌های مختلف انتظار داریم، همین است»	۰۰۱۱۱
رسانه	نقش منفی رسانه‌های دشمن در حکمرانی	این به این دلیل است که خبرگزاری‌های بیگانه تلاش می‌کنند وضعیت کشور را بحرانی نشان دهند.	«برای همین است که شما اگر امروز به رادیوهای بیگانه و خبرگزاری‌های صهیونیستی مراجعه کنید - که امروز همه خبرهای دنیا را در واقع یک شبکه بزرگ صهیونیستی جهت می‌دهد، به قول خودشان کانالیزه می‌کند؛ خبرهای باب میل خودشان را منتشر می‌کنند - می‌بینید سعی‌شان این است که وضع کشور را بحرانی نشان دهند»	۰۹۱۰۵
	تبلیغات منفی برای مشارکت مردم	دشمنان شایعاتی درباره عدم مشارکت و تقلب منتشر می‌کنند	«گاهی گفتند مردم شرکت نمی‌کنند، گاهی گفتند تحریم می‌کنند، گاهی گفتند تقلب می‌شود، گاهی گفتند چه و	۱۱۳۰۵

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادقات بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
		تا مردم را دلسرد کنند.	چه؛ برای اینکه مردم پای صندوق رأی نیایند، دلسرد بشوند»	
نخبگان و گروه‌های مرجع	نقش نخبگان در حکمرانی فرهنگی	علماء، اساتید، روشنفکران انقلابی و هنرمندان متعهد باید به اوضاع فرهنگی کشور نگاه نقادانه داشته باشند و تذکر دهند.	«علماء، اساتید، روشنفکران انقلابی، هنرمندان متعهد، اینها نگاه نقادانه خودشان را نسبت به اوضاع فرهنگی کشور همچنان داشته باشند و تذکر بدهند»	۲۷۷۰۱
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادقات‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادقات‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

ب. روابط متقابل میان نقش آفرینان

وجود بازیگران و نقش آفرینان برای تحقق حکمرانی شبکه‌ای مهم هست؛ اما وجه دیگر آن، روابط دوسویه و متقابل میان این کنشگران است. روابط دوسویه، رفت و برگشتی و متقابل میان نقش آفرینان به‌عنوان دومین مقدمه لازم در حکمرانی شبکه‌ای، از تحلیل بیانات مقام معظم رهبری حاصل شد که باید مورد توجه قرار گیرد.

– **رابطه دوسویه مردم و دولت:** قدرتدانی حکمرانان از بازیگران اصلی حکمرانی که همانا مردم هستند، باید همواره وجود داشته باشد و از طرف دیگر رابطه عاطفی و منطقی مردم با نظام اسلامی هم از عناصر مهم حکمرانی شبکه‌ای است. رابطه ملت – دولت و دولت – ملت از زمینه‌های مهم شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای است.

– **رابطه متقابل مسئولان با یکدیگر:** رابطه متقابل مسئولان نظام از جمله مسئولان قوای سه‌گانه با یکدیگر از طریق جلسات مرتب و منظم، از جمله مقدمات حکمرانی است. در این جلسات باید پیرامون حل مسائل مترتب بر جامعه چاره‌اندیشی کرد و تصمیمات لازم برای حل آن مسائل را اتخاذ نمود.

– **رابطه متقابل بین کشورها:** ارتباطات جهانی و تعاملات بین‌المللی در اداره

جامعه نقش‌آفرینی می‌کند. نحوه ارتباط و تعامل با دوستان جهانی و مواجهه با دشمنان خارجی، از مقدمات لازم حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه مقام معظم رهبری است. روابط بین‌المللی با کشورهای اسلامی و سایر کشورها باید مورد توجه قرار گیرد.

جدول (۶): محور مقدمات لازم برای شکل‌گیری الگوی حکمرانی شبکه‌ای: روابط متقابل میان نقش‌آفرینان

کد	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	مضمون فرعی اول	مضمون فرعی دوم	مضمون اصلی
۲۲۲۰۱	«دولتمردان جمهوری اسلامی باید قدر این فداکاری مردم و حضور آنها در صحنه را بدانند»	دولتمردان باید ارزش مشارکت مردم را درک کنند	درک متقابل میان دولت و ملت	رابطه دوسویه مردم و دولت
۲۲۲۰۵	«مردم، انقلاب را دوست دارند، امام را دوست دارند، جمهوری اسلامی را دوست دارند، نظام را دوست دارند»	مردم از انقلاب، امام و نظام حمایت می‌کنند	اهمیت رابطه مردم با دولت	رابطه دوسویه مردم و دولت
۲۶۷۰۲	«بنده توصیه مکرر می‌کنم به مسئولان محترم قوای سه‌گانه که جلساتشان را به‌طور مرتب داشته باشند؛ خیلی از مسائل در این جلسات مشترک حل می‌شود»	بسیاری از مسائل در این جلسات مشترک حل می‌شوند.	حل مسائل از رابطه بین مسئولان	رابطه متقابل مسئولان با یکدیگر
۲۶۷۰۳	«جلسات دولت و مجلس، جلسات قوه قضائیه و دولت، جلسات قوه قضائیه و مجلس؛ این دیدارها، این تبادل نظرها، این استفاده‌ی از نظرهای یکدیگر، موجب هم‌افزایی است»	جلسات بین دولت و مجلس، و بین قوه قضائیه و دولت و مجلس.	همکاری بین قوای سه‌گانه	رابطه متقابل بین کشورها
۲۵۴۱۰	«هم می‌توانیم در عرصه جهان، عرصه بین‌الملل [فعالیت کنیم]. ما دوستان خوبی داریم، با این دوستان می‌توانیم کار کنیم»	ما دوستان خوبی داریم که می‌توانیم با آنها همکاری کنیم.	همکاری بین‌المللی	رابطه متقابل بین کشورها
۰۰۶۰۳	«فراموش نکنیم که «روز مسجد»	ایمن روز در	تأثیر روابط بین	رابطه متقابل بین کشورها

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
	المللی ایران	سازمان همکاری اسلامی به رسمیت شناخته شده است.	اساساً یک روز انقلابی است؛ یعنی تشکیل این روز و تعیین این روز که به خواست و مطالبه جمهوری اسلامی بود و در سازمان همکاری اسلامی به‌عنوان «روز مسجد» تصویب شد»	
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

پ. مؤلفه‌های کلیدی

برخی مؤلفه‌های کلیدی مانند اهداف مشترک و همراستایی آن‌ها با هم، سرمایه اجتماعی و عزم و اراده مردمی در بسیج عمومی ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها، از مقدمات لازم برای اداره مشارکتی کشور هستند که در بیانات رهبر انقلاب به آن‌ها اشاره شده است.

- **اهداف مشترک:** از جمله مقدمات شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای، تعریف اهداف مشترک از جمله در حوزه اقتصاد است.

- **سرمایه اجتماعی:** ایجاد امید و اطمینان از سوی مسئولان و اعتمادسازی با انجام وظایف محوله توسط دستگاه‌های مختلف، منجر به سرمایه اجتماعی و مشارکت مردم در نظام حکمرانی می‌شود و باید توجه داشت که دشمن همواره تلاش در تضعیف این اطمینان دارد.

- **بسیج مردمی:** قدرت هر نظام حکمرانی به میزان موفقیتش در بسیج توده‌های مردم دارد. بسیج مردمی، خصوصاً در موعد انتخابات نشان از حرکت روبه‌رشد حکمرانی دارد.

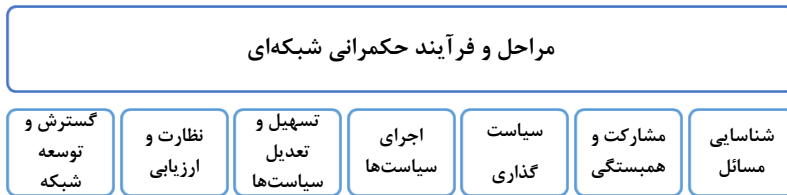
**جدول (۷): محور مقدمات لازم برای شکل‌گیری الگوی حکمرانی شبکه‌ای:
مؤلفه‌های کلیدی**

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
اهداف مشترک	هم‌راستایی اهداف	اهداف نهادها باید یکسان باشد.	«کارها مختلف است؛ اما هدف یکی است»	۰۰۱۰۵
	هدف اقتصادی مشترک	در سال جدید، اقتصادی که با کمک مسئولان و مردم شکوفا شود، در پیش است.	«لذا به گمان من آنچه در این سال جدید پیش رو داریم، عبارت است از اقتصادی که به کمک مسئولان و مردم شکوفایی پیدا کند»	۲۷۹۱۱
سرمایه اجتماعی	سرمایه اجتماعی	این اعتماد، سرمایه اجتماعی است.	«در نظرات مردم خیلی تفاوت هست بین [دوره] قبل از این دو سال و اندی، و بعد از این دو سال و اندی، امید و اطمینان به قوه را زنده کرد، این سرمایه اجتماعی است»	۲۵۳۱۱
		تلاش دشمن برای تضعیف اطمینان مردم به نظام	«نتوانند عناصری را که به آنها دل می‌بندند و اطمینان می‌کنند، پیدا کنند و به مجلس بفرستند»	۲۱۲۰۷
بسیج مردمی	نقش بسیج مردمی مشارکت مردم در اداره جامعه	انتخابات نشان داد که نظام اسلامی هر روز قدرت بسیج یافته»	«انتخابات نشان داد که نظام اسلامی هر روز که گذشته است، قدرت بسیج توده‌ای آن افزایش یافته»	۱۳۸۰۳
		توانایی بسیج مردم	«متن حقیقت در این انتخابات این است که انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، آن چنان زنده و جذاب و روبه‌رشد است که با گذشت سه دهه، توانایی بسیج و به صحنه آوردن مردم را	۲۳۶۰۳

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
		دارد	دهه، قدرت به صحنه آوردن مردم را در این حد دارد»	
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

۶-۷-۲. سؤال دوم: الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای دارای چه مراحل و فرایندی است؟

پاسخ: محور دوم در الگوی حکمرانی شبکه‌ای، «مراحل و فرایند» هست که در شکل ۳ نشان داده شده است. با توجه به تحلیل انجام شده، فرایند حکمرانی شبکه‌ای هفت مرحله و گام اساسی دارد. جدول ۸ مضمون‌های فرعی و اصلی مربوط به این محور را به همراه نمونه‌هایی از جملات رهبر معظم انقلاب نشان داده است.

شکل (۳): محور دوم: مراحل و فرایند حکمرانی شبکه‌ای

- شناسایی مسائل: کشور دچار مشکلاتی است که باید آن‌ها را شناخت و برای حل مسائل تلاش کرد. کاهش مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی مانند انتخابات یکی از مسائلی است که باید آن را به‌درستی شناخت و در جهت رفع آن تلاش نمود.
- مشارکت و همبستگی: همبستگی ملی در اداره امور جامعه یکی از مراحل فرایند حکمرانی است که باید با مشارکت همگانی محقق شود. وجود عناصر همبستگی و مشارکت می‌تواند امنیت و مصونیت نظام حکمرانی از طمع دشمنان را تأمین کند.
- سیاست‌گذاری: قانون‌گذاری در مجلس شورای اسلامی به‌مثابه ریل‌گذاری برای آغاز حرکت قوه مجریه است. پس از شناسایی مسائل و جلب مشارکت عمومی،

باید سیاست‌های لازم از طریق قانون‌گذاری صورت پذیرد تا در مرحله اجرا، کار متوقف نشود.

- **اجرای سیاست‌ها:** قوه مجریه وسط میدان حکمرانی و اقدامات اجرایی قرار دارد. سیاست‌گذاری بدون اجرا، بی‌فایده و بی‌اثر است. کار اجرا فی‌نفسه خود دارای چالش‌ها و موانعی است که هم باید مورد توجه دولت به‌عنوان مجری و هم مورد توجه مجلس شورای اسلامی به‌عنوان سیاست‌گذار باشد.

- **تسهیل و تعدیل سیاست‌ها:** پیش‌بینی راه‌های میان‌بر، تسهیل‌گری مجلس و کمک به دولت با همواره کردن راه اجرای قوانین از مراحل مهم حکمرانی شبکه‌ای است.

- **نظارت و ارزیابی:** استفاده از ابزارهای نظارتی مطابق با قانون اساسی مانند تحقیق و تفحص، توسط مجلس مرحله دیگری از حکمرانی شبکه‌ای است که باید به آن توجه کرد. نظارت بر اجرای سیاست‌ها و ارزیابی نتایج به‌منظور بهبود مستمر فرایند حکمرانی شبکه‌ای ضروری است.

- **گسترش و توسعه شبکه:** فراهم کردن گسترش میزان مشارکت مردم در امور جاری از جمله انتخابات، می‌تواند به توسعه شبکه حکمرانی منجر شود. تعریف نقش‌های مکمل برای سازمان‌های مختلف و زمینه‌سازی برای همکاری آن‌ها با یکدیگر، از مراحل مهم حکمرانی شبکه‌ای است.

جدول (۸): محور مراحل یا فرایند حکمرانی شبکه‌ای

کد	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	مضمون فرعی اول	مضمون فرعی دوم	مضمون اصلی
۰۷۰۰۹	«یک عده‌ای کمین کرده‌اند که با عدم ورود مردم در عرصه انتخابات یا با تحریم انتخابات یا با سست کردن انتخابات - که حالا اشاره خواهیم کرد - یک مچ‌گیری از نظام جمهوری اسلامی بکنند»	برخی در انتظار عدم مشارکت مردم هستند تا به نظام ضربه بزنند.	شناسایی مسائل حکمرانی	شناسایی مسائل
۰۹۰۰۱	«ما... [در کشور] مشکلاتی داریم»	ما در کشور با مشکلاتی مواجه هستیم.	شناسایی مشکلات موجود در کشور	شناسایی مسائل
۱۸۲۰۳	«همبستگی ملی می‌تواند در مقابل توطئه‌های دشمنان به	و همبستگی ملی می‌تواند کشور را در برابر	نقش همبستگی ملی در مقابله با مسائل	همبستگی ملی

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
		توطئه‌های دشمنان محافظت کند.	کشور مصونیت ببخشد»	
	نقش مشارکت در مسئله امنیت	و به ملت و کشور ما امنیت می‌دهد.	«مشارکت مردم در امر انتخابات می‌تواند این همبستگی ملی را در مقابل چشمان دشمن عنود و حيله‌گر به نمایش بگذارد و به ملت و کشور ما مصونیت ببخشد»	۱۸۲۰۹
سیاست‌گذاری	اهمیت فرایند قانون‌گذاری	قانون‌گذاری نیز اهمیت زیادی دارد.	«البته قانون‌گذاری کار مهمی است»	۰۲۷۰۷
	نقش مجلس در سیاست‌گذاری	نمایندگان باید جهت‌گیری حرکت دولت را مشخص کنند.	«شما حرکت دولت را اولاً ریل‌گذاری می‌کنید»	۰۲۶۰۵
اجرای سیاست‌ها	ضرورت اجرای سیاست‌ها	اجرای قوانین به معنای عبور از موانع و چالش‌هاست.	«اجرا یعنی رفتن در سنگلاخ‌ها و بریدن موانع»	۰۲۷۰۸
	نهاد متولی اجرای سیاست‌ها	بار مسئولیت‌ها بر دوش قوه مجریه است.	«قوه مجریه وسط میدان ایستاده است و کارها به عهده اوست، بارها بر دوش اوست»	۰۴۰۰۳
تسهیل و تعدیل سیاست‌ها	نقش مجلس در تسهیل اجرای قوانین	مجلس باید مسیر را برای اجرای قوانین هموار کند.	«الان هم عقیده‌ام این است که مجلس بایستی به دولت کمک کند راه را هموار کند برای اجرا»	۰۲۸۰۵
	لزوم تسهیل‌گری در حکمرانی	باید راه‌های میان‌بر برای مردم طراحی کرد.	«راه‌های میان‌بر بگذارند جلوی پای مردم، جلوی پای کارآفرین، جلوی پای کسی که می‌خواهد خدمت بکند»	۲۶۲۱۲
نظارت و ارزیابی	حق نظارتی مجلس	نمایندگان می‌توانند تحقیق و تفحص کنند.	«تحقیق و تفحص است که در قانون اساسی تصریح شده»	۰۲۶۰۷
	خطا در ارزیابی	بدون روحیه جهادی، انسان دچار خطا می‌شود.	«اگر روحیه جهادی نباشد، اولاً انسان گاهی صحنه را خطا می‌کند»	۲۴۹۰۴

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
گسترش و توسعه شبکه	اهمیت گسترش مشارکت عمومی	مشارکت و حضور گسترده مردم در انتخابات بسیار مهم است.	«گسترش مشارکت و حضور گسترده مردم در انتخابات اهمیت دارد»	۰۲۹۷۰۱
	همکاری و مکمل هم بودن	نهادهای باید به یکدیگر کمک کنند.	«سازمان‌های نظامی و سازمان‌های دانشگاهی و سازمان‌های تحقیقاتی و سازمان‌های فرهنگی و سازمان‌های اقتصادی، همه‌وهمه در واقع نیروهای عظیمی هستند که دارند با هم کار می‌کنند؛ به یکدیگر کمک می‌کنند، همدیگر را تکمیل می‌کنند»	۰۰۱۰۸
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

۶-۷-۳. سؤال سوم: الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله

خامنه‌ای دارای چه سطوح و ساختارهایی است؟

پاسخ: در پاسخ به این سؤال سطوح حکمرانی شبکه‌ای در قالب محور سوم و ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای در قالب محور چهارم حاصل شد.

الف. محور سوم در الگوی حکمرانی شبکه‌ای، «سطوح حکمرانی شبکه‌ای» هست. با توجه به تحلیل انجام شده، حکمرانی شبکه‌ای در سه سطح «انسانی»، «جغرافیایی» و «مفهومی» قابل اجرا است که در شکل ۴ نشان داده شده است. جداول ۹ و ۱۰ و ۱۱ مضمون‌های فرعی و اصلی مربوط به این محور را به همراه نمونه‌هایی از جملات رهبر معظم انقلاب نشان داده است.

شکل (۴): محور سوم: سطوح حکمرانی شبکه‌ای

• **سطوح انسانی: حکمرانی شبکه‌ای بسته به افراد و انسان‌ها دارای دو سطح فردی و اجتماعی می‌باشد.**

- **سطح فردی:** اقتدار ملی که ناشی از سطوح حکمرانی است مترتب بر انجام وظیفه صادقانه و قاطع آحاد افراد جامعه است. هر کسی هر جایی هست و هر وظیفه‌ای دارد را به‌درستی و محکم انجام دهد. در این سطح، هر فرد به‌عنوان یک بازیگر مستقل در فرایند حکمرانی نقش مهم و تأثیرگذار ایفا می‌کند.

- **سطح گروهی:** مردم در قالب گروه‌های مختلف اجتماعی، باید نقش خود در حکمرانی شبکه‌ای را برعهده بگیرند و ایفا نمایند. در این سطح، گروه‌های مختلف اجتماعی هم موضوع حکمرانی و هم متولی آن هستند.

جدول (۹): محور سوم: سطح انسانی حکمرانی شبکه‌ای

کد	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	مضمون فرعی اول	مضمون فرعی دوم	مضمون اصلی
۰۴۵۰۲	«اقتدار ملی به دو عنصر اصلی نیاز دارد: یکی اینکه همه افراد وظایف خودشان را با قاطعیت انجام دهند؛ دوم این‌که قوای سه‌گانه با هم همکاری کنند»	اولین عامل، انجام قاطعانه وظایف توسط همه است.	مشارکت فردی در جامعه	فردی
۰۵۹۰۲	«هر کسی صدایی دارد، هرکسی زبان گویشی دارد، هرکسی مخاطبی دارد، هرکسی می‌تواند اثر بگذارد، باید روی این زمینه کار کند: وَ تَوَاصُوا بِالْحَقِّ؛ (۱) این حق است»	همه افراد باید صدای خود را به گوش دیگران برسانند و به حق تواصی کنند.	نقش مشارکت فردی در تقویت حکمرانی و آگاهی اجتماعی	فردی

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
گروهی	نقش گروه‌های مردمی در حکمرانی	مردم با اراده و عزم ملی می‌توانند نقش آفرینی کنند.	«مردم در گروه‌های گوناگون مردمی با اراده و عزم راسخ ملی می‌توانند نقش آفرینی کنند»	۲۷۹۰۷
	تأکید بر همکاری بین گروهی	دو گروه نظامی باید با هم همکاری کنند.	«دو لشکر سپاهی و ارتشی، با هم حداکثر همکاری و محبت را داشته باشند»	۰۲۳۰۱

در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.

• **سطوح جغرافیایی: حکمرانی شبکه‌ای بسته به گستره فراگیری آن و حاکمیت آن بر جمعیتی از جماعت جامعه دارای سطح «محلی»، «ملی» و «بین‌المللی» می‌باشد.**

- **سطح محلی:** برخی مشکلات مانند آلودگی هوا و... مسائل محلی هستند که باید مورد توجه مسئولان شهری قرار گیرند. خدمات متنوع در شهرها و روستاها باید متناسب با اقتضات و شرایط محلی صورت پذیرد. در این سطح، مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های محلی و مسائل اجتماعی اهمیت دارد.

- **سطح ملی:** موضوعاتی مانند امنیت ملی، عزت ملی و اقتدار ملی، بُعد عمومی و ملی دارند که باید از منظر ملی به آن‌ها نگریست. اساساً شبکه حکمرانی جامعه باید در گستره ملی هم فعال و پویا باشد تا زیرساخت‌های حل مسائل مهم را فراهم کند.

- **سطح بین‌المللی:** در این سطح، باید کشورهای مختلف را در نظر گرفت و با مقایسه منطقی، میزان تحقق حکمرانی را سنجید و بهبود بخشید. همکاری و تعامل با نهادهای بین‌المللی، مقایسه عملکرد کشور با سایر کشورها و نگاه به ابعاد بین‌المللی حکمرانی اهمیت دارد.

جدول (۱۰): محور سوم: سطح جغرافیایی حکمرانی شبکه‌ای

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
محلی	حکمرانی محلی	حل مسائل محلی موفق بوده است	«با وجود برخی مشکلات همچون آلودگی هوا و حمل‌ونقل و تراکم جمعیت در تهران، اما اقدامات شهرداری در بخش‌های مختلف همچون تمیزی شهر، فضای سبز و بوستان‌ها، ساخت بزرگراه‌ها و پل‌ها، گسترش مترو و ایجاد فضاهای ورزشی، کاملاً برجسته و خوب بوده است»	۲۸۴۰۱
	لزوم اعمال حاکمیت محلی	این خدمات باید با پیشرفت‌های روز، معماری ایرانی، اعتقادات دینی، بافت اجتماعی و شرایط آب‌وهوایی هماهنگ باشند.	«خدمات متنوع در شهرها و روستاها از جمله ساختمان‌سازی‌ها، احداث خیابان‌ها، نام‌گذاری‌ها و زیباسازی‌ها باید ضمن همخوانی با پیشرفت‌های روز، با معماری ایرانی، اعتقادات دینی، بافت اجتماعی و شرایط آب‌وهوایی هر منطقه نیز متناسب باشند»	۲۸۵۰۲
ملی	حکمرانی در سطح امنیت و توسعه ملی	هدف نهایی، حفظ امنیت و توسعه کشور است.	«هدف، حفظ و حراست از امنیت ملی، از عزت ملی، از توسعه و پیشرفت کشور است»	۰۰۱۰۶
	ضرورت کار و تلاش ملی	اقتدار ملی نیاز به کار جدی و قاطع از سوی مسئولان دارد.	«اقتدار ملی به کار جدی و قاطعانه از سوی همه مسئولان بخش‌های مختلف کشور احتیاج دارد»	۰۰۲۰۱
بین‌المللی	لزوم مقایسه حکمرانی کشورها برای	در آمریکا، در ده سال اخیر، آمار مشارکت مردم در	«آن‌طور که به من گزارش داده‌اند، در آمریکا در این ده سال اخیر هیچ‌وقت آمار شرکت	۰۶۳۰۶

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
	شناخت موفقیت‌ها	انتخابات به ۴۰ درصد هم نرسیده است.	مردم در انتخابات‌های گوناگون، چه انتخابات کنگره و چه انتخابات ریاست جمهوری، به چهل درصد نرسید»	
	وجه تمایز حکمرانی ایران در مقایسه با دیگر کشورها	حضور در انتخابات، به کشور امنیت، عزت و اعتبار بین‌المللی می‌دهد، دوستان را خوشحال و دشمنان را ناامید می‌کند.	«حضور مردم در پای صندوق‌های رأی... به کشور مصونیت می‌بخشد، عزت می‌بخشد، آبروی بین‌المللی می‌بخشد، دوستان شما را خوشحال می‌کند، دشمنان شما را ناکام و بدحال می‌کند»	۰۸۴۰۲
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

- سطوح مفهومی: حکمرانی شبکه‌ای بسته به انتساب آن به پدیده‌ای از پدیده‌های اجتماعی دارای سطوح «فرهنگی»، «اجتماعی»، «سیاسی»، «اقتصادی»، «نظامی»، «امنیتی»، «صنعتی»، و «علمی» می‌باشد.
- سطح فرهنگی: مدیریت همراه با مشی فرهنگی و خردمندانه می‌تواند مسیر اعتلای حکمرانی را فراهم آورد که نتیجه آن اعتلای مادی و معنوی ملت ایران است.
- سطح اجتماعی: در سطح اجتماعی از سطوح حکمرانی شبکه‌ای چیزی که حائز اهمیت است، همکاری، همبستگی و وحدت ملی است که باید در لایه‌های مختلف اجتماعی، ایجاد و تقویت شود.
- سطح سیاسی: حکمرانی شبکه‌ای باید تعیین‌کننده و تأثیرگذار در سیاست‌های ملی و جهانی باشد. ثبات سیاسی از جمله ابعاد سطح سیاسی حکمرانی می‌باشد.
- سطح اقتصادی: در این سطح از حکمرانی شبکه‌ای، باید سیاست تقویت پول ملی به‌عنوان یکی از موارد مهم، مورد اهتمام باشد. باید بخش خصوصی و دولتی با ایجاد فرصت‌های شغلی و سرمایه‌گذاری به توسعه اقتصادی کمک کنند.

- **سطح نظامی:** در این سطح، توجه به اقتدار نظامی، حفظ آمادگی نظامی و تقویت قدرت بازدارندگی از مهم‌ترین مؤلفه‌های حکمرانی نظامی است. نیروهای مسلح باید به‌عنوان حصارهای امنیتی حکمرانی عمل کنند.
- **سطح امنیتی:** حکمرانی شبکه‌ای در سطح امنیتی و با مشارکت مردم در سرنوشت کشور محقق می‌شود و باعث ثبات و خنثی کردن توطئه‌های دشمنان می‌گردد.
- **سطح صنعتی:** کارآمدی ناشی از دانش که تجلی آن در صنعت هویدا می‌شود، از سطوح صنعتی حکمرانی شبکه‌ای است. در این سطح، توجه به علم و کاربردی شدن دانش در صنعت از مهم‌ترین مؤلفه‌های حکمرانی خواهد بود.
- **سطح علمی:** باید فعالیت‌های کشور مبتنی بر بُعد علمی باشد، برنامه‌ریزی داشته باشد و با روحیه جهادی پیگیری شود. نگاه علمی در تمامی شئون حکمرانی لازم و ضروری است و سیاست‌گذاری در عرصه علم و دانش از واجبات جاری کشورهاست.

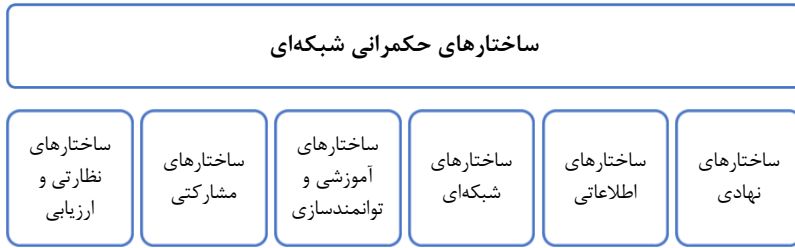
جدول (۱۱): محور سوم: سطح مفهومی حکمرانی شبکه‌ای

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
فرهنگی	حکمرانی فرهنگی	مدیریتی با رویکرد فرهنگی برای اعتلای ملت.	«مدیریتی که با مشی فرهنگی خردمندانه، مسیر اعتلای مادی و معنوی ملت ایران را هموار کرده»	۲۵۰۰۷
اجتماعی	اهمیت همکاری و وحدت ملی در حکمرانی و مسئولیت‌های اجتماعی	همکاری و حفظ وحدت ملی برای مردم و مسئولان اهمیت دارد.	«آنچه برای مردم و مسئولان - هر دو - حایز اهمیت است، عبارت است از همکاری و حفظ وحدت ملی و همبستگی عمومی ملت در قبال آنچه مسئولان موظف‌اند انجام دهند»	۰۵۶۰۱
سیاسی	حکمرانی سیاسی	ثبات سیاسی و اجتماعی کشور	«امروز ما در دنیا جزو سیاست‌های تعیین‌کننده به حساب می‌آییم. امروز ما یک کشور باثباتی هستیم»	۰۴۷۱۳

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
اقتصادی	حکمرانی اقتصادی	تقویت پول ملی باید جدی گرفته شود.	«سیاست تقویت پول ملی را بچند دنبال کند»	۲۵۰۰۵
نظامی	اهمیت نیروهای مسلح	نیروهای مسلح یکی از مهم‌ترین عوامل امنیت هستند.	«نیروهای مسلح از جمله مهم‌ترین حصارهای امنیت رعیت‌اند»	۰۰۱۰۲
امنیتی	نقش مشارکت در حکمرانی و امنیت ملی	مشارکت در سرنوشت کشور در مدیریت و مقابله با دشمنان اهمیت دارد.	«مشارکت در سرنوشت کشور علاوه بر اینکه در اداره و تعیین مدیریت کشور نقش دارد، در خنثی کردن دشمنی دشمنان هم بزرگ‌ترین نقش را ایفا می‌کند»	۰۵۳۰۱
صنعتی	حکمرانی صنعتی و علمی	معرفی مفهوم کارآمدی و حکمرانی صنعتی - علمی	«مطلب دوم در مورد آن حقیقتی است که یکی از جلوه‌های زیبای آن را در این مجموعه کاری - مجموعه «مپنا» - می‌شود دید: حقیقت کارآمدی، کارآمدی ناشی از دانش و هوش و پشتکار و ابتکار و عزم راسخ که خوشبختانه ما این را در این مجموعه مشاهده می‌کنیم؛ این نگاه ما به کل حرکت کشور است»	۲۷۳۰۱
علمی	حکمرانی علمی	حرکت باید علمی، قدرتمند، برنامه‌ریزی شده و مجاهدانه باشد.	«باید حرکتی که می‌شود، هم علمی باشد، هم پر قدرت باشد، هم با برنامه باشد، و هم مجاهدانه باشد»	۲۸۱۱۰

در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.

ب. محور چهارم از الگوی حکمرانی شبکه‌ای، «ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای» هست که خود دارای شش دسته ساختارهای «نهادی»، «شبکه‌ای»، «مشارکتی»، «اطلاعاتی»، «آموزشی و توانمندسازی» و «نظارتی ارزیابی» می‌باشد. که در شکل ۵ نشان داده شده است. جدول ۱۲ مضمون‌های فرعی و اصلی مربوط به این محور را به همراه نمونه‌هایی از مصادیق مربوطه نشان داده است.

شکل (۵): محور چهارم الگو: ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای

- **ساختارهای نهادی:** شبکه‌های حکمرانی با سازمان‌ها و نهادهای مختلف نظامی، دانشگاهی، تحقیقاتی، فرهنگی، اقتصادی و... ساختار می‌یابد؛ سازمان‌ها و نهادهایی که در ساختار حکمرانی شبکه‌ای نقش مکمل یکدیگر را بازی می‌کنند.
- **ساختارهای شبکه‌ای:** حکمرانی شامل ساختارهای مختلفی است که باید با یکدیگر هماهنگی داشته باشند و این مستلزم داشتن روابط شبکه‌ای است. عنصر هماهنگی و همچنین صمیمیت، خمیرمایه شکل‌گیری ساختارهای شبکه‌ای از ذی‌نفعان هست که متولی امور جاری کشور هستند.
- **ساختارهای مشارکتی:** حکمرانی شبکه‌ای زمانی محقق می‌شود که نظام انتصابی برای ایفاد نقش به مشارکت‌کنندگان، به نظام مشارکت تبدیل شود. تعریف جایگاه مردم در ساختارهای مدیریتی بخشی از حکمرانی مطلوب است. تشکیل شوراهای و کمیته‌های مشورتی شامل نمایندگان مختلف جامعه، بخش خصوصی و نهادهای دولتی برای مشارکت در فرایندهای تصمیم‌گیری نقش مهمی در حکمرانی شبکه‌ای دارند. حلقه‌های میانی و گروه‌های مختلف اجتماعی بخشی از ساختارهای مشارکتی هستند.
- **ساختارهای اطلاعاتی:** برگزاری جلسات مشترک میان سه قوه، تبادل نظر و هم‌افزایی و ایجاد سیستم‌های مؤثر برای جمع‌آوری، ذخیره و تحلیل اطلاعات به منظور تسهیل تصمیم‌گیری و بهبود فرایندهای حکمرانی نکته کلیدی است.

وجود ساختارهایی برای برقراری جریان اطلاعات میان کنشگران مختلف شبکه مانند خون در شریان‌های حکمرانی شبکه‌ای نقش دارد.

- **ساختارهای آموزشی و توانمندسازی:** مدیریت جهادی در دستگاه‌ها و سازمان‌های مختلف، به‌خصوص دانشگاه که ساختارهای آموزشی و توانمندسازی حکمرانی هستند، بسیار حائز اهمیت است. توسعه برنامه‌های آموزشی برای ارتقای مهارت‌ها و توانمندی‌های اعضای شبکه و بهبود همکاری و مشارکت از طریق ساختارهای آموزشی مانند حوزه و دانشگاه اتفاق می‌افتد.

- **ساختارهای نظارتی و ارزیابی:** ساختارهای نظارتی نظام حکمرانی که مهم‌ترین آن مجلس شورای اسلامی است، باید با روحیه جهادی کار کنند. توسعه سیستم‌های ارزیابی برای سنجش تأثیرات سیاست‌ها و برنامه‌ها و بهبود مستمر فرایندهای حکمرانی هم نکته مهم دیگر است.

جدول (۱۲): محور چهارم در الگوی حکمرانی شبکه‌ای: ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای

کد	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	مضمون فرعی اول	مضمون فرعی دوم	مضمون اصلی
۰۰۱۰۷	«سازمان‌های نظامی و سازمان‌های دانشگاهی و سازمان‌های تحقیقاتی و سازمان‌های فرهنگی و سازمان‌های اقتصادی، همه‌وهمه درواقع نیروهای عظیمی هستند»	همه نهادها و نیروهای مؤثری هستند.	نهادهای مختلف حکمرانی	ساختارهای نهادی
۰۴۸۰۵	«کشور یک کشور باثباتی است، سیاست یک سیاست جاافتاده است. بین مسئولان کمال هماهنگی وجود دارد. من این نکته را خوب است به شما برادران و خواهران عزیز در سراسر کشور بگویم، امروز بین مسئولان بالای کشور نهایت صمیمیت و هماهنگی است»	جلسات منظم بین رؤسای سه قوه و ساختار همکاری وجود دارد.	حکمرانی شبکه‌ای	ساختارهای شبکه‌ای
۱۹۱۰۲	«نظام جمهوری اسلامی	نظام جمهوری	تغییر در ساختار	ساختارهای

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
مشارکتی	قدرت به ساختارهای مردمی	اسلامی نظام‌های انتصابی را لغو کرده و به انتخاب مردم در مدیریت کشور اهمیت داده است.	نظام‌های انتصابی قدرت‌ها را نسخ کرد و انتخاب مردم را در مدیریت کشور دارای نقش کرد»	
ساختارهای اطلاعاتی	نقش تبادل نظر در بهبود تصمیم‌گیری	این دیدارها و تبادل نظرها اهمیت دارند.	«جلسات دولت و مجلس، جلسات قوه قضائیه و دولت، جلسات قوه قضائیه و مجلس؛ این دیدارها، این تبادل نظرها، این استفاده از نظرات یکدیگر، موجب هم‌افزایی است»	۰۳۹۰۴
ساختارهای آموزشی	ساختارهای و شئون مختلف حکمرانی	این حرکت و جهادی و مدیریت جهادی در همه بخش‌ها باید باشد	«این شد حرکت جهادی و مدیریت دستگاه؛ چه مدیریت وزارت، چه مدیریت هر بخشی از بخش‌های گوناگون این عرصه عظیم، خواهد شد مدیریت جهادی»	۲۶۸۱۰
ساختارهای نظارتی	توجه به ساختارهای نظارتی	توجه به مسئولیت نظارتی نهادهای حکومتی مهم است.	«ما اول امسال عرض کردیم «مدیریت جهادی»؛ این مدیریت جهادی مخصوص دولت نیست، شامل مجلس هم هست؛ طبعاً در حوزه کار مسئولیت خود مجلس، یعنی تقنین و نظارت که عمده‌ترین مسئولیت‌های مجلس است»	۲۷۱۱۱
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادق‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادق‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

۶-۷-۴. سؤال چهارم: چه عواملی و مؤلفه‌هایی در تقویت و تثبیت

الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای وجود دارد؟

پاسخ: محور پنجم الگوی حکمرانی شبکه‌ای شامل «عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای» است. با توجه به تحلیل صورت پذیرفته عوامل و مؤلفه‌های مختلفی در تثبیت و تقویت الگوی حکمرانی شبکه‌ای تأثیرگذارند که مجموعاً ۱۰ عامل کلیدی و مهم قابل طرح است که در شکل ۶ نشان داده شده است. جدول ۱۳ مضمون‌های فرعی و اصلی مربوط به این محور را به همراه نمونه‌هایی از جملات رهبر معظم انقلاب نشان داده است.

عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای

رفق چالش‌ها	مدیریت جهادی	یکپارچگی و همدلی	مشارکت در حکمرانی بین‌المللی	عزم ملی	همبستگی ملی	پاسخگویی نظام حکمرانی	توسعه روابط شبکه‌ای	حمایت گروه‌های مختلف	اعتماد
----------------	-----------------	---------------------	---------------------------------------	---------	----------------	-----------------------------	---------------------------	----------------------------	--------

شکل (۶): محور پنجم الگو: عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای

- **اعتماد:** وحدت مسئولان یکی از محورهای مطالبه مردم در نظام حکمرانی شبکه‌ای است که هسته اولیه آن، اعتماد بین کنشگران است. برای تقویت و تثبیت نظام حکمرانی، اعتماد یک عنصر کلیدی و مهم می‌باشد.
- **همبستگی ملی:** آنچه برای کنشگران عرصه حکمرانی شبکه‌ای اهمیت دارد، عبارت از همکاری، حفظ وحدت ملی و همبستگی است که جنبه متقابل بین مردم و مسئولان دارد.
- **یکپارچگی و همدلی:** وقتی جامعه یکپارچه و یک‌دست باشد و مسئولان هم با یکدیگر همدل و همراه باشند، نظام حکمرانی قدرتمند خواهد شد که یکی از آثار آن کاهش تهدیدات دشمن و جلوگیری از بروز بحران‌ها است. همدلی و یکپارچگی ملت و دولت، تداوم‌بخش حیات حکمرانی می‌باشد.
- **حمایت گروه‌های مختلف:** حضور لایه‌های مختلف اجتماعی در حمایت از نظام حکمرانی که تجلی آن شرکت در انتخابات است، باعث دلسردی دشمنان از آسیب‌رساندن به کشورهاست. حمایت مردم و گروه‌های مختلف اجتماعی از نظام و حاکمیت، مسبب تداوم و تقویت سیستم حکمرانی و رفع مشکلات و موانع

- پیش روی جامعه است.
- **عزم ملی:** حضور مردم در انتخابات که بیانگر عزم ملی در حمایت از نظام حکمرانی است، منجر به قدرت ملی می‌شود. عزم ملی باید در برابر چالش‌ها و مشکلات به‌وضوح بروز کند.
- **مدیریت جهادی:** از نیازمندی‌های مهم هر نظام حکمرانی، مدیریت جهادی است. از طریق مدیریت جهادی می‌توان جهش تحولی ایجاد کرد. برخی مؤلفه‌های مدیریت جهادی کفایت احراز مسئولیت، دانایی و شجاعت است.
- **توسعه روابط شبکه‌ای:** دستاوردهای ملت ایران بر اثر وحدت، جمعیت، همدلی، همگامی قشرها و مردم مناطق مختلف و اقوام گوناگون با یکدیگر است که خود بیانگر توسعه روابط شبکه‌ای میان گروه‌های مختلف اجتماعی می‌باشد.
- **مشارکت در حکمرانی بین‌المللی:** همکاری بین کشورهای اسلامی در راستای تحقق منویات اسلام از عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی در گستره بین‌المللی است. نظام حکمرانی شبکه‌ای بین‌المللی نوین، می‌تواند از همکاری بین کشورهای اسلامی آغاز شود.
- **رفع چالش‌ها:** مشکلات و چالش‌ها می‌تواند دست‌مایه دشمن برای تهدید باشد؛ بنابراین نظام حکمرانی باید مشکلات و چالش‌های واقعی را شناسایی کند و برای رفع آن‌ها اقدام کند.
- **پاسخگویی نظام حکمرانی:** بار اصلی نظام حکمرانی بر دوش قوه مجریه است. قوه مجریه میدان‌دار اصلی نظام حکمرانی می‌باشد و از این جهت پاسخگویی و مؤاخذه هم متوجه این قوه است. متولیان حکمرانی، خصوصاً دولت باید به نیازها و خواسته‌های مردم پاسخگو باشد تا اعتماد عمومی را جلب کند و روابط مثبت با دیگر بازیگران را تقویت کند. پاسخگویی از عوامل مهم استمرار و استقرار نظام حکمرانی است.

جدول (۱۳): محور پنجم در الگوی حکمرانی شبکه‌ای: عوامل تقویت و تثبیت

حکمرانی شبکه‌ای

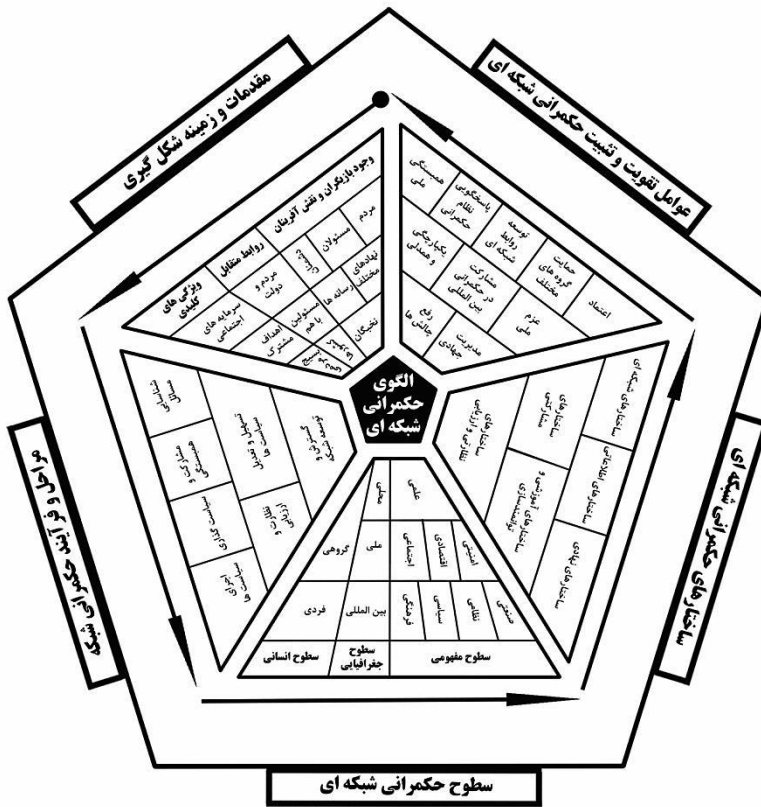
مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
اعتماد	نقش وحدت و اعتماد در	وحدت و اعتماد متقابل مسئولان	«مردم وحدت مسئولان را می‌خواهند»	۰۱۹۰۲

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادق بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
	حکمرانی	مطالبه مردم هست		
همبستگی ملی	نقش همبستگی عمومی در حکمرانی	حکمرانی کشور با وحدت و همبستگی تداوم می‌یابد	«آنچه برای مردم و مسئولان - هر دو - حایز اهمیت است، عبارت است از همکاری و حفظ وحدت ملی و همبستگی عمومی ملت در قبال آنچه مسئولان موظفاند انجام دهند»	۰۳۳۰۴
یکپارچگی و همدلی	یکپارچگی و همدلی عامل تقویت حکمرانی	یکپارچگی و حمایت از حاکمیت نکته بسیار مهم حکمرانی است.	«وقتی یک ملت یکپارچه و یکدست باشد و مسئولان کشور همه با یکدیگر همدل و همراه باشند، شمشیر دشمن کُند می‌شود»	۱۸۲۰۶
حمایت گروه‌های مختلف	اهمیت حمایت مردم بر تداوم و تقویت قدرت حکمرانی	حمایت مردم و گروه‌های مختلف اجتماعی عامل مقابله با دشمن و تثبیت نظام است.	«یکی از برکات حضور مردم همین است که وقتی دشمنان نگاه می‌کنند و می‌بینند که مردم پشت سر نظام هستند، احساس می‌کنند که نمی‌شود با این نظام معارضه کرد؛ چون با یک ملت نمی‌شود معارضه کرد»	۱۲۸۰۴
عزم ملی	شـرکت در انتخابات نماد عزم جمعی	حضور مردم در انتخابات نشان‌دهنده عزم و اراده ملت در تقویت ایران و تقویت نظام است.	«حضور مردم در انتخابات یکی از همان نمایش‌های عزم راسخ و قدرت و تصمیم ملت ایران است»	۱۵۵۰۱
مدیریت جهادی	مدیریت جهادی لازمه رشد	نیاز به مدیریت باکفایت، جهادی،	«امروز میهن عزیزمان، تشنه خدمت و آماده حرکت	۲۵۰۰۲

مضمون اصلی	مضمون فرعی دوم	مضمون فرعی اول	مصادقات بیانات (جملات رهبر معظم انقلاب)	کد
	حکمرانی	دانا و شجاع داریم.	جهشی در همه عرصه‌ها، و نیازمند مدیریتی باکفایت و جهادی و دانا و شجاع است»	
توسعه روابط شبکه‌ای	نقش شبکه‌های مختلف اجتماعی در حکمرانی	دستاوردهای ملت ایران در شبکه کنشگران داخل کشور قابل توجه است.	«هرچه ملت ایران به دست آورده است، بر اثر همین وحدت و جمعیت و همدلی و همگامی قشرها و مردم مناطق مختلف و اقوام گوناگون است»	۰۲۲۰۱
مشارکت در حکمرانی بین‌المللی	اهمیت حکمرانی شبکه‌ای در عرصه بین‌الملل	همکاری و مشارکت بین‌المللی در اداره کشور باید مدنظر باشد	«آنچه در نگاه اول انسان را خرسند می‌کند، این است که این نمونه موفق همکاری بین کشورهای اسلامی، بحمدالله سه دهه را پشت سر گذاشته و در این حرکت تعاونی جمعی اسلامی، حاکی از یک نمونه موفق همکاری بین کشورهای اسلامی است»	۰۱۶۰۱
رفع چالش‌ها	توجه به رفع مشکلات در نظام حکمرانی	دشمنان به ملت اتهام می‌زنند و آینده را تاریک نشان می‌دهند تا ملت را ناامید کنند.	«مشکلاتی که وجود ندارد، بی‌خود ملت را، کشور را متهم به آن کنند؛ آینده را تاریک نشان دهند، ملت را ناامید کنند؛ هدف دشمن این است»	۰۹۰۰۴
پاسخگویی	پاسخگویی قوه مجریه به عملکرد خود	یکی از وظایف مهم قوه مجریه در نظام حکمرانی، پاسخگویی است.	«قوه مجریه وسط میدان ایستاده است و کارها به عهده اوست، بارها بر دوش اوست، مؤاخذه‌ها از او می‌شود»	۰۴۰۰۴
در این جدول به دلیل حجم گزاره‌ها و مصادقات‌های مورد بررسی، تنها برخی مصادقات‌های مرتبط با این محور به‌عنوان شاهد مثال ذکر شده است.				

نتیجه‌گیری

این پژوهش به ارائه الگوی حکمرانی شبکه‌ای و شناسایی مؤلفه‌های کلیدی آن در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای پرداخت و تلاش کرد تا الگویی برای حکمرانی شبکه‌ای بر اساس بیانات ایشان ارائه دهد. با توجه به مراحل انجام‌شده پژوهش و یافته‌های پژوهش که از متن بیانات ایشان پیرامون حکمرانی شبکه‌ای، به روش تحلیل مضمون و با رویکرد استقرایی استخراج شد، الگوی نهایی پژوهش مطابق با شکل ۷ به‌دست آمد. یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل مضمون شامل ۱۳۰۶ مضمون پایه‌ای، ۴۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر بود و نتایج به‌دست‌آمده در یافتن پاسخ سؤال اصلی پژوهش مبنی بر «الگوی حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای چگونه است؟» حاکی از این است که الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر مقام معظم رهبری دارای ۵ بُعد اصلی شامل «مقدمات و زمینه شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای»، «مراحل و فرایند حکمرانی شبکه‌ای»، «سطوح حکمرانی شبکه‌ای»، «ساختارهای حکمرانی شبکه‌ای» و «عوامل تقویت و تشبیت حکمرانی شبکه‌ای» می‌باشد.

شکل (۷): الگوی حکمرانی شبکه‌ای در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

الگوی ترسیم‌شده به‌وضوح نشان می‌دهد که حکمرانی شبکه‌ای زمانی محقق می‌شود که پنج محور اصلی و زیرمؤلفه‌های آن‌ها مورد توجه قرار گیرد. زمانی که حکمرانی شبکه‌ای به‌صورت مؤثر شکل بگیرد، نه تنها به نیازهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع اسلامی پاسخ می‌دهد بلکه می‌تواند به‌عنوان یک الگوی جامع برای توسعه پایدار و پیشرفت همه‌جانبه در سایر کشورها عمل کند. الگوی به‌دست‌آمده از بیانات مقام معظم رهبری به روش تحلیل مضمون، این قابلیت را دارد تا با پیاده کردن آن در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کشاورزی و... به حل مسائل و چالش‌های آن حوزه پرداخته شود. تحلیل مضمون به‌عنوان یک روش کیفی به‌منظور بررسی عمیق و دقیق مضامین و مفاهیم در داده‌ها به‌کار می‌رود. این روش به پژوهشگران این امکان را می‌دهد که ایده‌ها و نظرها را در بستر فرهنگی و

اجتماعی خاص خود تحلیل کنند. تحلیل مضمون به‌ویژه در زمینه‌های اجتماعی و انسانی کاربرد دارد و می‌تواند به درک بهتری از نظرات و دیدگاه‌های مطرح شده کمک کند. در این پژوهش با استفاده از این روش تحلیل مضمون، ۲۸۵ متن مرتبط با سؤال پژوهش نمونه‌گیری و مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج پژوهش که در اثر تحلیل روشمند داده‌ها حاصل شد بیانگر این موضوع است که برای شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای، مطابق با اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای مقدماتی لازم است و زمینه‌هایی را می‌طلبد؛ بنابراین در پاسخ به سؤال فرعی اول مبنی بر «چه مقدمات و زمینه‌هایی برای شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای لازم است؟» مقدمات و زمینه‌های سه‌گانه «وجود بازیگران و نقش آفرینان با شش عنصر مردم، مسئولان، دشمنان، نهادها، رسانه‌ها و نخبگان»، «روابط متقابل میان نقش آفرینان با شش عنصر رابطه دوسویه مردم و ملت، رابطه متقابل مسئولان با یکدیگر و رابطه متقابل بین کشورها» و «مؤلفه‌های کلیدی با سه عنصر اهداف مشترک، سرمایه اجتماعی و بسیج مردمی» ضروری می‌باشد. نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش مورتی (۱۴۰۱) هم‌راستا است. نتایج پژوهش در پاسخ به سؤال فرعی دوم، مراحل هفت‌گانه حکمرانی شبکه‌ای را نمایان ساخت که این مراحل شامل شناسایی مسائل، مشارکت و همبستگی، سیاست‌گذاری، اجرای سیاست، تسهیل و تعدیل سیاست‌ها، نظارت و ارزیابی و همچنین گسترش و توسعه شبکه می‌باشد. نتایج پژوهش در پاسخ به سؤال فرعی سوم مبنی بر «الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای دارای چه سطوح و ساختارهایی است؟»، حاکی از این است که حکمرانی شبکه‌ای شامل سه سطح «انسانی با دو مؤلفه فردی و گروهی»، سطح «جغرافیایی با سه مؤلفه محلی، ملی و بین‌المللی» و سطح «مفهومی با هشت مؤلفه فرهنگی، سیاسی، نظامی، صنعتی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی و علمی» می‌باشد. از طرفی ساختارهای شش‌گانه حکمرانی شبکه‌ای شامل ساختار نهادی، ساختار اطلاعاتی، ساختار شبکه‌ای، ساختار آموزشی و توانمندسازی، ساختار مشارکتی و ساختار نظارتی و ارزیابی می‌باشد. نتایج به‌دست‌آمده در این بخش با پژوهش کریم‌میان و دیگران (۱۳۹۸) هم‌راستا است. درنهایت نتایج حاصل از پژوهش بیانگر عوامل ده‌گانه در پاسخ به سؤال فرعی چهارم، برای تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای می‌باشد که این عامل شامل اعتماد، حمایت گروه‌های مختلف، توسعه روابط شبکه‌ای، پاسخگویی نظام حکمرانی، همبستگی ملی، عزم ملی، مشارکت در حکمرانی بین‌المللی، یکپارچگی و همدلی، مدیریت

جهادی و رفع چالش‌ها است. نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش عالی‌خانی و دیگران (۱۳۹۷) مؤلفه‌های اعتماد و گردش اطلاعات و توسعه روابط شبکه‌ای همراستا است. با توجه به اینکه در رابطه با الگوی حکمرانی شبکه‌ای از منظر آیت‌الله خامنه‌ای تا کنون مطالعاتی انجام نشده است، در سطح کلان نتایج این پژوهش می‌تواند به غنای ادبیات علمی در زمینه طراحی و توسعه الگوهای حکمرانی شبکه‌ای بر اساس اصول اسلامی و تجربیات کشورهای اسلامی کمک نماید. با به‌کارگیری الگوی به‌دست‌آمده در عرصه‌های مختلف می‌توان به اداره هرچه بهتر امور کشورهای اسلامی نائل آمد و زمینه تحقق تمدن نوین اسلامی را فراهم آورد. همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند جهت مطالعه تطبیقی الگوهای حکمرانی شبکه‌ای در جهان مورد استفاده قرار گیرد. در سطح خرد نیز با استفاده از نتایج این پژوهش می‌توان الگوی حکمرانی شبکه‌ای حاصل شده از اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای را در هدایت و رهبری تشکلهای مختلف صنفی، کارگری، دانشجویی، استادی، کارمندی، اقتصادی، سیاسی (احزاب)، فرهنگی، حقوقی و به‌کارگیری اثربخش آنها مورد استفاده قرار داد. بر اساس ادبیات رایج علمی حکمرانی شبکه‌ای اساساً یک فرایند هست که در ترتیب و تأخر سلسله اقدامات و تدابیر ظهور و بروز پیدا می‌کند؛ بنابراین نتایج این پژوهش نشان داد اگر چه بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع‌های عمومی و با مخاطبین مختلف به‌صورت ساده‌سازی شده و قابل‌فهم برای عموم مطرح می‌شود؛ اما در نگاه عمیق، منظومه‌ای و روشمند به آن، می‌توان ادبیات علمی را استخراج کرد که هیچگاه در ظاهر واژه‌ها عینی نیستند و این حاصل حکمت در گوینده و توجه به مکنونات بیانی است. اگر چنانچه الگوی حاصل شده از این پژوهش در متن امور جاری جامعه رسوخ کند، می‌تواند در سایه اندیشه رهبر معظم انقلاب، بسیاری از مسائلی که بعضاً چالش‌آفرین شده‌اند را حل کند و راه سریع‌تری را به سمت تحقق تمدن نوین اسلامی در گستره جهانی باز نماید.

پیشنهاد‌های آتی و توصیه‌ها

در راستای نتایج پژوهش می‌توان پیشنهادهاتی را در دو حوزه «سیاست‌گذاری» و «عملیاتی» ارائه نمود:

الف) پیشنهادات سیاست‌گذاری: با توجه به اینکه بر اساس اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای در مرحله سوم از مراحل دستیابی به تمدن اسلامی یعنی دولت‌سازی قرار داریم، ضرورت طراحی روش‌ها و خرده نظام‌ها توسط پژوهشگران و نخبگان احساس

می‌شود که در مرحله اول لازم است نظریه‌پردازان مبانی را استخراج کنند و در گام دوم نخبگان که عرصه‌های تخصصی را پوشش می‌دهند، ارزش‌ها را در قوانین، اصول و روش‌ها و مدل‌ها پیاده کنند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاری به‌منظور زمینه شکل‌گیری و فراهم‌آمدن مقدمات لازم برای حکمرانی شبکه‌ای به تفکیک بازیگران و نقش‌آفرینان اعم از مردم، مسئولان، نخبگان، نهادهای مختلف و رسانه‌ها با در نظر گرفتن روابط میان آنان و مولفه‌های کلیدی شامل اهداف مشترک، سرمایه اجتماعی و بسیج مردمی شکل گیرد. همچنین از آنجا که حکمرانی شبکه‌ای بسته به گستره فراگیری آن و حاکمیت آن بر جمعیتی از جماعت جامعه دارای سطوح مختلف می‌باشد ضروریست در سیاست‌گذاری‌ها به این سطوح شامل سطوح؛ «محلی»، «ملی» و «بین‌المللی» توجه شود.

همچنین سیاست‌گذاران می‌توانند به طراحی و توسعه الگوهای حکمرانی شبکه‌ای بر اساس اصول اسلامی و تجربیات کشورهای اسلامی و همچنین سیره اولیای الهی و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) بپردازند. این الگوها باید به نیازهای خاص هر کشور و فرهنگ آن توجه داشته باشند. لازم است سیاست‌گذاران زمینه‌های فرهنگی پذیرش حکمرانی شبکه‌ای از سوی افراد مختلف جامعه و لایه‌های مختلف اجتماعی را به‌عنوان یکی از عوامل مهم تحقق حکمرانی شبکه‌ای مدنظر قرار دهند. در حوزه سیاست‌گذاری شناسایی موانع فرهنگی و اجتماعی، عوامل همراهی و همکاری در عرصه‌های حکمرانی از سوی بازیگران مختلف و ارائه راهکارهایی برای ترویج فرهنگ مشارکت عمومی در عرصه‌های اجتماع لازم است مورد توجه قرار گیرد. مبتنی بر نتایج این پژوهش و در زمره عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای، مؤلفه «اعتماد» برای جلب مشارکت گروه‌های مختلف اجتماعی، بسیار مهم و کلیدی است؛ بنابراین سیاست‌گذاران می‌بایست نسبت به تقویت اعتماد عمومی اهتمام داشته باشند و از انجام فعل و عملی که موجب خدشه‌دار شدن اعتماد عمومی می‌گردد خودداری نمایند. همچنین به ظرفیت‌های فردی و گروهی در سطوح محلی و توجه ویژه داشته باشند.

ب) پیشنهادات عملیاتی: پیشنهاد می‌شود مبتنی بر نتایج این پژوهش گروه‌ها و تشکل‌های مختلف که گستره استانی و کشوری دارند، ظرفیت‌های خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند تا هرچه موفق‌تر جلوه کنند؛ به‌عنوان مثال هم اکنون در کشور تشکل‌های دانشجویی مختلفی مانند: کانون‌های فرهنگی و اجتماعی، بسیج دانشجویی و تشکل‌های اسلامی وجود دارند که به‌صورت جزیره‌ای و منفرد فعالیت

می‌کنند. پیشنهاد می‌شود این دسته از تشکل با محوریت نتایج حاصل شده از این پژوهش در گروه‌های بزرگ‌تر مانند اتحادیه‌ها، شبکه شوند و موجبات هم‌افزایی و تأثیرگذاری بیشتری را فراهم کنند. براساس نتایج پژوهش حاضر، یکی از «مقدمات و زمینه‌های شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای» استفاده از ظرفیت رسانه‌ای است؛ لذا مبتنی بر این یافته پیشنهاد می‌شود تسهیلات لازم برای تشکل‌های مختلف صنفی، تجاری، دانشجویی، سیاسی و فرهنگی فراهم گردد تا از ظرفیت رسانه ملی و استانی برای گردش اطلاعات، اطلاع‌رسانی و شبکه‌شدن بهره‌مند گردند. با توجه به یافته‌های مبتنی بر مؤلفه «عوامل تقویت و تثبیت حکمرانی شبکه‌ای»، خصوصاً عامل «اعتماد»، پیشنهاد می‌شود در فرایندهای مشارکت عمومی سیاسی آحاد جامعه که در انتخابات سیاسی تجلی پیدا می‌کند، کاندیداها با وعده‌های غیرقابل انجام یا خارج از حیطه اختیارات، موجبات از بین رفتن عامل اعتماد را فراهم نکنند، عدم اعتماد عمومی به حکمرانان جامعه، مانع بسیار بزرگ در بزنگاه‌های تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری است که می‌تواند سیاست‌مداران را با چالش جدی و آفت بی‌تصمیمی مواجه کند.

پژوهشگران نیز می‌توانند با مطالعات تطبیقی در حکمرانی شبکه‌ای در کشورهای اسلامی و دیگر کشورها به شناسایی بهترین شیوه‌ها و تجربیات موفق بپردازند. همچنین با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش در کشف سطوح هشت‌گانه حکمرانی شبکه‌ای، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران، نسبت به مطالعه الگوی حکمرانی شبکه‌ای در سطوح مختلف فرهنگی، سیاسی، نظامی و امنیتی، صنعتی، اجتماعی، اقتصادی و علمی، به تفکیک بپردازند.

فهرست منابع

- اشتریان، کیومرث (۱۳۹۶). *سیاست‌گذاری عمومی ایران*. تهران: بنیاد حقوقی میزان.
- باتاچرجی، آنول (۱۳۹۴). *تحقیقات در علوم اجتماعی: اصول، روش‌ها و رویه‌ها*. ترجمه امیر سبزه‌علیان (۱۳۹۴)، تهران: سپهراندیش.
- باراکت، جو؛ کیست، رابین و فرنو، کریگ (۱۴۰۰). *تدارکات اجتماعی و حکمرانی عمومی نوین*. ترجمه رضا زارع و علیرضا پاک‌نیت و محمد صفری دشتکی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم اسلامی و انسانی (سمت).
- بووراد، تونی و لوفر، الک (۱۳۹۳). *مدیریت دولتی و حکمرانی*. ترجمه علیرضا شیروانی و سیدمهدی الوانی و علیرضا ذاکر اصفهانی. اصفهان: نگین.
- بهجت‌پور، عبدالکریم؛ هاشمیان، سیدمحمدحسین و یاسی، رحمان (۱۳۹۵). *الگوی خط‌مشی‌گذاری فرهنگی قرآن کریم با تأکید بر موضوع انسجام اجتماعی*. رساله دکتری، دانشگاه باقرالعلوم (علیه‌السلام)، دانشکده فرهنگ و علوم اجتماعی و رفتاری، تهران.
- بیگللو، مهدی و زندیان، مهدی (۱۴۰۴). *راهبرد مواجهه با تحول فرهنگی و الزامات آن از منظر مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای (حفظه‌الله تعالی)*. *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، سال چهاردهم، (۲)، ۵۷۱-۶۳۲.
- پورعزت، علی‌اصغر و فتحی، فاطمه (۱۳۹۹). *عدالت اجتماعی و حکمرانی*. تهران: مؤسسه کتاب مهربان نشر.
- جلالی خان‌آبادی، طاهره؛ الوانی، سیدمهدی؛ واعظی، رضا و قربانی‌زاده، وجه‌الله (۱۳۹۹). *طراحی الگوی حکمرانی شبکه‌ای در نظام سلامت کشور*. *انجمن علوم مدیریت ایران*، ۱۵ (۵۸)، ۱-۳۰.
- جمشیدی‌ها، غلامرضا و قربی، سیدمحمدجواد (۱۴۰۲). *تحلیل مضمون الگوی راهبردی هویت زبانی در اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*. *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، سال سیزدهم، (۳)، ۱۱۸۷-۱۲۱۰.
- خنیفر، حسین و مسلمی، ناهید (۱۳۹۶). *اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی با رویکردی نو و کاربردی (جلد اول)*. تهران: انتشارات نگاه دانش.
- خوشحال، فاطمه (۱۴۰۳). *طراحی و تبیین مدل جامع حکمرانی مشارکتی*. چهارمین کنفرانس بین‌المللی و هفتمین همایش ملی مدیریت، روان‌شناسی و علوم رفتاری. تهران: ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۳.

- دقتی، عادل؛ یعقوبی، نورمحمد؛ کمالیان، امین‌رضا و دهقانی، مسعود (۱۳۹۸). ارائه الگوی توسعه مرحله‌ای حکمرانی شبکه‌ای با استفاده از رویکرد فراترکیب. *مدیریت دولتی*، ۱۱(۲)، ۲۰۳-۲۳۰.
- رحیم سلمانی، آرزو (۱۳۹۱). مروری بر روش تحلیل محتوا. *آیین پژوهش*، ۱۳۸(۱۳۷)، ۳۰-۴۰.
- رضایی، مرضیه (۱۴۰۳). موانع تشکیل دولت انقلابی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای. *رهنمون انقلاب اسلامی*. سال اول، (۳)، ۵۷-۸۲.
- سهرابی، شهلا؛ سلیمی، غلامرضا و حبیبی، میثم (۱۴۰۳). الگوی حکمرانی هوشمند در وضعیت بحران با تأکید بر مدیریت شهری در راستای سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران. *سیاست‌های راهبردی و کلان*، ۱۲(۴۶)، ۲۳۴-۲۶۲.
- سهرابی، شهلا؛ سلیمی، غلامرضا و طاهرنژاد، امید (۱۴۰۳). ویژگی‌های حکمرانی علم‌وفناوری در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای به روش تحلیل مضمون. *همایش ملی الگوی حکمرانی تمدنی علم‌وفناوری*. ۱۰ الی ۱۲ آذرماه ۱۴۰۳.
- سیمایی چافی، حسین و معمارزاده تهران، غلامرضا (۱۴۰۱). طراحی مدل ظرفیت‌سازی حکمرانی شبکه‌ای. *فرایند مدیریت و توسعه*، ۳۵(۱)، ۲۵-۶۰.
- شهیدی پاک، محمدرضا (۱۳۹۲). *تاریخ تشکیلات در اسلام*. قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم).
- صالحی، صادق؛ شریف‌پور، حسین؛ بنیاد، لیلا؛ پارسامهر، مهربان؛ شیرعلی، اسماعیل و رضایی، احمد (۱۴۰۳). بررسی جامعه‌شناختی حکمرانی مسجد - محور به‌عنوان کلید توسعه: استراتژی‌ها و پیامدها (مطالعه موردی: شهر آمل). *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، سال سیزدهم، (۴)، ۱۵۷۱-۱۶۱۲.
- طیبه‌بی، جمال‌الدین؛ ملکی، محمدرضا و دلگشایی، بهرام (۱۴۰۰). *تدوین پایان‌نامه، رساله، طرح پژوهشی و مقاله نویسی*. تهران: انتشارات فردوس.
- عالی‌خانی، رضا؛ رسولی، محمدرضا و علی‌احمدی، علیرضا (۱۳۹۷). تأثیرگذاری فاکتورهای کلیدی بر مدل حکمرانی شبکه‌ای مطلوب در نظام سلامت: رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری. *مدیریت سلامت*، ۲۱(۷۴)، ۱۹-۳۴.
- فادی، فارا و کریستوفر، پیساریدس (۱۴۰۳). *حکمرانی کوانتومی بازسازی مجدد مبانی خط‌مشی عمومی*. ترجمه شهلا سهرابی و غلامرضا سلیمی. شهریار: شبنا.
- کریم‌میان، زهره؛ محمدی، مهدی؛ ذوالفقارزاده کرمانی، محمدمهدی و قاضی نوری،

سیدسپهر (۱۳۹۸). بررسی تکامل تاریخی سیاست‌گذاری نوآوری در ایران با رویکرد حکمرانی شبکه‌ای. بهبود مدیریت، ۱۳(۲)، ۹۸-۱۲۹.

کریمی، عبدالغفار؛ پورشهبابی، وحید؛ ناصری، بهاره و سرگلزایی، علیرضا (۱۴۰۲). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های حکمرانی شبکه‌ای هوشمند در سیستم بانکداری کشور. ارزش آفرینی در مدیریت کسب‌وکار، ۳(۱)، ۲۵-۵۶.

مورتنی، آنا (۱۴۰۱). سازمان شبکه‌ای: نگاهی از منظر حکمرانی به ساختار، پویایی و عملکرد. ترجمه محمد مهدی ذوالفقارزاده زهره کریم‌میان، تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

مهرابی شرف‌آبادی، هادی؛ طوطیان اصفهانی، صدیقه؛ دانش فرد، کرم‌اله و موفق پور، محمدعلی (۱۴۰۳). ارائه الگوی فراترکیب فرصت‌ها و چالش‌های حکمرانی شبکه‌ای در عصر دیجیتال. مطالعات مدیریت دولتی ایران، ۳(۷)، ۸۵-۱۱۷.

میرباقری، سید محسن (۱۴۰۲). شناسایی روش‌های حکمرانی مشارکتی و ابزارهای اجتماعی فرهنگی آن با استفاده از رویکرد تحلیل محتوا. راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال دوازدهم، (۲)، ۴۸۳-۵۲۶.

میرباقری، سید محسن و جلیلی، سیدمصطفی (۱۴۰۲). روندنگاری تحقیقات در حوزه حکمرانی مشارکتی: ترسیم نقشه هم‌زمان و هم‌خدادی واژگان. مدیریت دولتی، ۱۵(۴)، ۷۸۲-۸۰۶.

میلمن، لوئیس (۱۴۰۲). مدیریت دولتی و فراحکمرانی سلسله‌مراتبی، شبکه‌ها و بازارها: امکان‌سنجی طراحی و مدیریت ترکیب‌های سبک حکمرانی. ترجمه شهلا سهرابی و غلامرضا سلیمی. شهریار: شبنا.

نیازی، محسن؛ ذوالفقاری، اکبر؛ رضایی، الهام و آب شیرین، شکوفه (۱۴۰۳). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر افزایش مشارکت ایرانیان در پرداخت مالیات. راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال سیزدهم، (۳)، ۹۰۷-۹۳۶.

هاشمی، سیدعلی؛ راه‌نجات، میترا؛ شریف‌زاده، فتاح و سعدی، محمدرضا (۱۳۹۹). نسبت‌سنجی حکمروایی خوب و شهر هوشمند (مطالعه موردی: شهر تهران). راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال نهم، (۳۴)، ۶۷-۹۰.

هیل، میکال و هیوپ، پیتر (۱۳۹۷). اجرای خط‌مشی عمومی: حکمرانی در نظریه و عمل به انضمام مبحث ارزیابی خط‌مشی عمومی. ترجمه جواد معدنی و نیما خدایی. تهران: انتشارات آذین مهر.

- Almond, G. A. & G. B. Powell (1966). *Comparative Politics: A Developmental Approach* (Boston: Little, Brown).
- Bauman, Z. (2001). *The individualized society*. Cambridge, UK; Malden, MA: Polity.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. John Wiley & sons.
- Considine (2002: 7). Joined at the lip? What does network research tell us about governance?
- Farazmand, Ali (2004): *Sound governance in the age of globalization: a conceptual framework*. Westport: Praeger.
- Folke, C.; Hahn, T.; Olsson, P. & Norberg, J. (2005). Adaptive governance of social-ecological systems. *Annu. Rev. Environ. Resour.* 30(1), 441-473.
- Frederickson, H. G. (2005). Whatever happened to public administration?. In *The Oxford Handbook of Public Management*.
- Frederickson, H. George & Kevin B. Smith (2003). *The administration theory primer*. Cambridge, MA.: Westview Press.
- High & et al. (2005, Understanding informal institutions). Argue that 'network management' is contains a contradiction: networks are characterised by personal and informal relationships, which makes them in to a certain extent resistant to 'management'.
- Kickert (1997: 735). *Public governance in the Netherlands*.
- Kooiman, J. (ed.) (1993). *Modern Governance*. London: Sage.
- Lewis, M. Jenny. (2011). The Future of Network Governance Research: Strength in Diversity and Synthesis. *Public Administration*, 89(4), 2011 (1221-1234).
- Lowndes, Vivian & Chris Skelcher (1998). The dynamics of MultiOrganisational Partnerships: an Analysis of Changing Modes of Governance. *Public Administration*, (76), 313-333.
- Milward, H. B. & Raab, J. (2002, October). Dark networks: the structure, operation, and performance of international drug, terror, and arms trafficking networks. In *International Conference on the Empirical Study of Governance, Management, and Performance, Barcelona, Spain*.
- Pierre, J. & B. G. Peters (2020). *Governance, Politics and the State*, 2nd ed. (London: Palgrave).
- Rhodes, R.A.W. (1997). *Understanding governance*. Maidenhead: Open University Press.
- Stoker, G. (1998). Governance as Theory: Five Propositions. *International Social Science Journal*. (155), 17-28.
- Tosun, J. & S. Workman (2018). "Struggle and Triumph in Fusing Policy Process and Comparative Research" in C. M. Weible and P. A. Sabatier (eds), *Theories of the Policy Process*, 4th ed. (Boulder, CO: Westview Press).
- Voss, Jan-Peter (2007). *Designs on governance. Development of policy instruments and dynamics in governance*. PhD thesis. Enschede: University of Twente, School of Management and Governance.

References

- Aali Khani, R., Rasouli, M. R., & Aliahmadi, A. (2018). The impact of key factors on the desirable network governance model in the health system: A structural equation modeling approach. *Health Management*, 21(74), 19–34. (In Persian)
- Almond, G. A. and G. B. Powell (1966), *Comparative Politics: A Developmental Approach* (Boston: Little, Brown).
- Ashterian, K. (2017). *Iranian public policymaking* (2nd ed.). Tehran: Mizan Legal Foundation. (In Persian)
- Barakat, J., Keast, R., & Furneaux, C. (2021). Social procurement and new public governance (R. Zare, A. Pak Nejat, & M. Safari Dashtaki, Trans.). Tehran: SAMT. (In Persian)
- Bauman, Z. (2001). *The individualized society*. Cambridge, UK; Malden, MA: Polity.
- Behjatpour, A., Hashemian, S. M. H., & Yasi, R. (2016). The cultural policy-making model of the Holy Quran with emphasis on the issue of social cohesion [Doctoral dissertation, Baqir al-Uloom University, Faculty of Culture, Social and Behavioral Sciences, Tehran]. (In Persian)
- Bhattacharjee, A. (2015). *Research in social sciences: Principles, methods, and procedures* (A. Sabzalizadeh, Trans.). Tehran: Sephr Andish. (Original work published 2015) (In Persian)
- Bigdalu, M., & Zandian, M. (2025). The strategy of confronting cultural transformation and its requirements from the perspective of the Supreme Leader, His Eminence Ayatollah al-Uzma Imam Khamenei (may Allah protect him). *Social Cultural Strategy*, 14(2), 571–632. (In Persian)
- Bovaird, T., & Löffler, E. (2014). *Public management and governance* (A. Shirvani, S. M. Alvani, & A. Zaker Esfahani, Trans.). Isfahan: Negin. (In Persian)
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. John Wiley & sons.
- Considine (2002: 7): Joined at the lip? What does network research tell us about governance?
- Daghighi, A., Yaghoubi, N., Kamalian, A. R., & Dehghani, M. (2019). Presenting a model for the staged development of network governance using the meta-synthesis approach. *Public Administration*, 11(2), 203–230. (In Persian)
- Fadi, F., & Pissarides, C. (2023). *Quantum governance: Reconstructing the foundations of public policy* (Sh. Sohrabi & G. Salimi, Trans., 2024). Shahriyar: Shabnama. (In Persian)
- Farzmand, Ali (2004): *Sound governance in the age of globalization: a conceptual framework*. Westport: Praeger.
- Folke, C., Hahn, T., Olsson, P., & Norberg, J. (2005). Adaptive governance of social-ecological systems. *Annu. Rev. Environ. Resour.*, 30(1), 441-473.

- Frederickson, H. G. (2005). Whatever happened to public administration?. In *The Oxford Handbook of Public Management*.
- Frederickson, H. George and Kevin B. Smith (2003): *The administration theory primer*. Cambridge, MA.: Westview Press.
- Hashemi, S. A., Rahnejat, M., Sharifzadeh, F., & Saadi, M. R. (2020). Assessing the relationship between good governance and smart city (case study: Tehran city). *Social Cultural Strategy*, 9(34), 67–90. (In Persian)
- High et al. (2005, Understanding informal institutions) argue that ‘network management’ is contains a contradiction: networks are characterised by personal and informal relationships, which makes them in to a certain extent resistant to ‘management’.
- Hill, M., & Hupe, P. (2018). *Implementing public policy: Governance in theory and practice including the topic of policy evaluation* (J. Ma'dani & N. Khodaei, Trans.). Tehran: Azin Mehr Publications. (In Persian)
- Jalali Khanabadi, T., Alvani, S. M., Vaezi, R., & Ghorbanizadeh, V. (2020). Designing a model of network governance in the country's health system. *Iranian Management Sciences Association*, 15(58), 1–30. (In Persian)
- Jamshidiha, G., & Ghorbi, S. M. J. (2023). Thematic analysis of the strategic model of linguistic identity in Article 15 of the Constitution of the Islamic Republic of Iran. *Social Cultural Strategy*, 13(3), 1187–1210. (In Persian)
- Karimi, A., Pourshahabi, V., Naseri, B., & Sargolzaei, A. (2023). Identifying the dimensions and components of smart network governance in the country's banking system. *Value Creation in Business Management*, 3(1), 25–56. (In Persian)
- Karimian, Z., Mohammadi, M., Zolfaghari Zadeh Kermani, M. M., & Ghazi Noori, S. S. (2019). Examining the historical evolution of innovation policy in Iran with a network governance approach. *Management Improvement*, 13(2), 98–129. (In Persian)
- Khanefer, H., & Moslemi, N. (2017). *Principles and foundations of qualitative research methods with a new and applied approach* (Vol. 1, 4th ed.). Tehran: Negah Danesh Publications. (In Persian)
- Khoshhal, F. (2024). Design and explanation of a comprehensive model of participatory governance. *Fourth International Conference and Seventh National Conference on Management, Psychology and Behavioral Sciences*. Tehran, May 2, 2024. (In Persian)
- Kickert (1997: 735): *Public governance in the Netherlands*.
- Kooiman, J. (ed.) (1993). *Modern Governance*. London: Sage.
- Lewis, M. Jenny. (2011). The Future of Network Governance Research: Strength in Diversity and Synthesis, *Public Administration*, 89(4), 1221–1234.
- Lowndes, Vivian and Chris Skelcher (1998). The dynamics of MultiOrganisational Partnerships: an Analysis of Changing Modes of Governance. *Public Administration*, (76), 313-333.

- Mehrabi Sharafabadi, H., Toutian Isfahani, S., Daneshfard, K., & Movafagh Pour, M. A. (2024). Presenting a meta-synthesis model of opportunities and challenges of network governance in the digital age. *Iranian Public Administration Studies*, 3(7), 85–117. (In Persian)
- Milliman, L. (2008). Public administration and multi-level governance: Hierarchy, networks, and markets: The feasibility of designing and managing governance style combinations (Sh. Sohrabi & G. Salimi, Trans., 2023). Shahriyar: Shabnama. (In Persian)
- Milward, H. B., & Raab, J. (2002, October). Dark networks: the structure, operation, and performance of international drug, terror, and arms trafficking networks. In *International Conference on the Empirical Study of Governance, Management, and Performance*, Barcelona, Spain.
- Mirabbasi, S. M. (2023). Identifying methods of participatory governance and its sociocultural tools using content analysis approach. *Social Cultural Strategy*, 12(2), 483–526. (In Persian)
- Mirabbasi, S. M., & Jalili, S. M. (2023). Trend monitoring of research in the field of participatory governance: Drawing a map of word co-occurrence and co-incidence. *Public Administration*, 15(4), 782–806. (In Persian)
- Murti, A. (2022). Network organization: A governance view of structure, dynamics, and performance (M. M. Zolfaghari Zadeh & Z. Karimian, Trans.). Tehran: University of Tehran Press. (In Persian)
- Niazi, M., Zolfaghari, A., Rezaei, E., & Ab Shirin, Sh. (2024). Identifying and ranking factors affecting the increase of Iranians' participation in tax payment. *Social Cultural Strategy*, 13(3), 907–936. (In Persian)
- Pierre, J. and B. G. Peters (2020), *Governance, Politics and the State*, 2nd ed. (London: Palgrave).
- Pourezzat, A. A., & Fathi, F. (2020). *Social justice and governance*. Tehran: Mehraban Nashr Book Institute. (In Persian)
- Rahim Salmani, A. (2012). A review of content analysis method. *Aeeneh Pazhoohesh*, (137-138), 30–40. (In Persian)
- Rezaei, M. (2024). Obstacles to the formation of a revolutionary government in the thought of Ayatollah Khamenei. *Rahnamoon of the Islamic Revolution*, 1(3), 57–82. (In Persian)
- Rhodes, R.A.W. (1997). *Understanding governance*. Maidenhead: Open University Press.
- Salehi, S., Sharifpour, H., Bonyad, L., Parsamehr, M., Shirali, I., & Rezaei, A. (2024). Sociological study of mosque-centered governance as the key to development: Strategies and consequences (case study: Amol city). *Social Cultural Strategy*, 13(4), 1571–1612. (In Persian)
- Shahidi Pak, M. R. (2013). *The history of organization in Islam*. Qom: Al-Mustafa International Translation and Publication Center. (In Persian)
- Simaei Chafi, H., & Memarzadeh Tehran, G. (2022). Designing a model for building network governance capacity. *Management and Development Process*, 35(1), 25–60. (In Persian)

- Sohrabi, Sh., Salimi, G., & Habibi, M. (2024b). The model of smart governance in crisis situations with emphasis on urban management in line with the general policies of the Islamic Republic of Iran system. *Strategic and Macro Policies*, 12(46), 234–262. (In Persian)
- Sohrabi, Sh., Salimi, G., & Tahernejad, O. (2024a). Characteristics of science and technology governance in the thought of Ayatollah al-Uzma Khamenei using thematic analysis method. *National Conference on the Civilizational Model of Science and Technology Governance*, December 1–3, 2024. (In Persian)
- Stoker, G. (1998). *Governance as Theory: Five Propositions*. *International Social Science Journal*, (155), 17–28.
- Tabibi, J., Maleki, M. R., & Delgoshai, B. (2021). *Writing thesis, dissertation, research proposal and article (11th ed.)*. Tehran: Firdows Publications. (In Persian)
- Tosun, J. and S. Workman (2018). *Struggle and Triumph in Fusing Policy Process and Comparative Research*. in C. M. Weible and P. A. Sabatier (eds), *Theories of the Policy Process*, 4th ed. (Boulder, CO: Westview Press).
- Voss, Jan-Peter (2007). *Designs on governance. Development of policy instruments and dynamics in governance*. PhD thesis. Enschede: University of Twente, School of Management and Governance.